

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

О.В. Дробот

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ З ПРАКТИКУМУМ

*Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять,
практичних занять та самостійної роботи*

для здобувачів вищої освіти зі спеціальності С4 Психологія

Київ – 2025 рік

РОЗРОБНИК: професор, доктор психологічних наук, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук Ольга ДРОБОТ

Рецензент: доктор психологічних наук, завідувач кафедри психології, філософії та суспільних наук Олена ВЛАСЕНКО

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук Протокол № 1 від 25.08.2025

Методичні рекомендації схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025р.

Голова НМР ННГІ

Сергій ГУБАРЄВ

ТНУ імені В.І. Вернадського, 2025 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Вивчення даного предмету дає можливість здобувачеві вищої освіти ознайомитися з предметом вивчення навчальної дисципліни яким є психічні явища як відображення навколишньої дійсності завдяки діяльності головного мозку з метою регуляції власної діяльності, спілкування, поведінки; з основними концепціями та теоріями розвитку сучасної психологічної науки; забезпечування психологічної підготовки на фундаментальному рівні наукових знань з психології для майбутніх психологів до початку професійної діяльності.

Кінцевою *метою* курсу є формування чіткої структурної схеми дисципліни «Загальна психологія з практикумом» яка складається з трьох розділів, теоретичних знань та практичних вмінь і навичок при використанні практичних дослідницьких завдань, що є основою для вивчення усіх психологічних дисциплін бакалаврського та магістерського кваліфікаційного рівня.

Основними *завданнями, цілями* вивчення є: опанування студентами системою психологічних знань про загальні закономірності, механізми виникнення та функціонування психічних явищ як теоретичної основи для підготовки психолога до роботи у різних галузях науки та практики; засвоєння студентами питань історії, методології та особливості міждисциплінарних зв'язків загальної психології з іншими психологічними науками; засвоєння основ фізіологічного підґрунтя психічної діяльності, розвитку психіки у філогенезі та онтогенезі; вивчення психічних процесів як складової частини прояву психіки, пізнавальних й емоційно-вольових, мови та мовлення; опанувати базові психологічні явища й поняття, їх сутність, структуру та значимість – «особистість», «індивідуальність», «свідомість» й «самосвідомість», «спрямованість», «характер», «здібності», «темперамент», також таки як «діяльність», «спілкування», «поведінка»; набуття умінь використовувати набуті знання при вивченні інших навчальних дисциплін, у процесі дослідницької та практичної роботи, самопізнанні та самовихованні; засвоєння знань та набуття умінь організації конкретного психологічного дослідження, використання методичного

Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному режимі - Google Classroom.

У дистанційному режимі лекції / семінарські заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet.

Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.

2. Тематика занять. (Опис лекційних занять)

1 семестр.

РОЗДІЛ 1. Загальна характеристика психології як науки, природа і структура психічних явищ.

Тема 1. Загальна психологія як навчальна дисципліна, історія виникнення психології як науки. Основні етапи становлення та розвитку психології як науки. Сучасні напрямки психологічної науки: Психофізіологія, Психоаналіз, Біхевіоризм, Діяльнісний підхід, Гуманістична психологія, Когнітивна психологія, Культурно-історичний підхід.

Тема 2. Психологія і психіка. Поняття психічного. Функції, форми прояву Психіки. Предмет психології. Психічне явище. Структура психічних явищ. Психічні факти. Співвідношення наукової та життєвої психології. Завдання Психології.

Тема 3. Механізми психіки людини. Будова механізму психіки людини, характеристика, форми, мета. Психічне відображення. Психічне проектування. Психічне опредметнення.

Тема 4. Фізіологічна основа психічної діяльності. Рефлекторна природа психічного. Функціональна роль психічних процесів. Експерименти І.П. Павлова. Тимчасовий нервовий зв'язок, психічний процес. Психічна діяльність. Дві сигнальні системи. Умовний рефлекс, людина і тварина. Основні положення рефлекторної теорії. Суттєві недоліки рефлекторної теорії. Мозок і психіка, асиметрія головного мозку

Тема 5. Психіка і свідомість. Історичний розвиток людської свідомості. Поняття свідомості. Ознаки, функції свідомості. Структура свідомості, рівні, зони. Рівні свідомості як рівні психічного відображення – свідоме, підсвідоме, несвідоме, надсвідоме. Поняття Філогенезу, Онтогенезу, розвитку психіки у філогенезі та онтогенезі, фактори формування свідомості.

Тема 6. Наукові принципи, етапи психологічного дослідження, загальнопсихологічні категорії. Науковий Принцип. Принцип детермінізму, відображення, єдності психіки та діяльності, розвитку психіки у діяльності, системно-структурний принцип. Етапи психологічного дослідження. Загальні категорії психології.

Тема 7. Методи психологічного дослідження. Методологія, метод, методика. Загально-наукові методи, теоретичні та емпіричні. Конкретні наукові методи. Основні методи психологічного дослідження. Додаткові або допоміжні методи..

Тема 8. Методи психологічного дослідження (продовження). Метод спостереження, види, вимоги. Якості дослідника спостерігача. Метод експерименту, види, за формою результатів. Додаткові методи: тесту, опитування, аналізу продуктів діяльності, узагальнення незалежних характеристик, самооцінки, кількісний та якісний аналізи дослідження психічних явищ.

2 семестр.

РОЗДІЛ 2. Психічні процеси та стани. Психологічна характеристика особистості

Тема 9. Відчуття. Відчуття: суть, властивості, закономірності. Розвиток відчуття в онтогенезі. Формування відчуттів.

Тема 10. Сприймання. Сприймання: суть, властивості, закономірності. Розвиток сприймання в онтогенезі. Порівняльна характеристика відчуттів та сприймання.

Тема 11. Пам'ять. Пам'ять: визначення, види, процеси, властивості пам'яті. Розвиток пам'яті в онтогенезі та її формування.

Тема 12. Уява. Уява як психічний процес. Функції уяви. Характеристика уяви, риси уяви, фізіологічні основи процесів уяви. Форми уяви. Види уяви, їх особливості: мимовільна і довільна уява; пасивна і відтворююча уява; творча, технічна, наукова уява.

Тема 13. Мислення. Психологічна характеристика мислення: визначення, ознаки, процеси, види, властивості. Мислення як процес вирішення завдання. Зв'язок мислення із мовленням, свідомістю та іншими психічними складовими. Співвідношення понять: мислення, розум, інтелект. Розвиток мислення в онтогенезі та його формування.

Тема 14. Емоції і почуття. Переживання емоційних станів людиною. Теорії емоцій. Афективна сфери особистості. Функції емоцій та почуттів. Позитивні та Негативні аспекти прояву емоцій та почуттів. Розвиток емоційної сфери в онтогенезі. Фізіологічні основи переживання людиною емоцій та почуттів. Вияви емоцій та почуттів. Види емоцій. Види вищих почуттів. Форми переживання емоційних станів людиною: настрій, афект, стрес, дисстрес, фрустрація.

Тема 15. Воля. Поняття про волю як психологічну категорію. Теорії волі, функції волі. Вольове зусилля. Проблема походження волі. Аналіз вольових дій. Психологічна структура вольового акту. Вольові якості особистості. негативні прояви волі, поняття абулія, апраксія.

Тема 16. Увага як психічний процес. Психологічні підходи щодо розуміння поняття «Увага». Теорії уваги. Суть психічного процесу відволікання, розсередженості. Властивості уваги та їх розвиток. Зовнішня. Внутрішня увага. Мимовільна увага. Довільна увага. Післядовільна увага.

Тема 17. Психологічна характеристика особистості. Поняття про особистість як про центральну психологічну категорію. Загальні завдання психологічного дослідження особистості. Поняття «Людина». Індивід. Особистість. Суб'єкт. Індивідуальність. Теорії розвитку особистості.

Тема 18. Становлення особистості, структура особистості. Детермінація становлення особистості: соціалізація та індивідуалізація. Соціалізація особистості як процес становлення людини як особистості. Суспільні канали, важелі соціалізації. Поняття індивідуальності, рівні прояву індивідуальності. Фактори формування особистості. Структура особистості (К.К. Платонов). Структура особистості за О.Г.Ковальовим

3 семестр.

РОЗДІЛ 3. Психічні властивості. Психологічний аналіз діяльності.

Тема 19. Спрямованість особистості. Поняття спрямованості особистості, сфери впливу. Компоненти спрямованості:.. переконання, світогляд, ідеали, прагнення, інтереси, бажання. Психологічна характеристика структурних компонентів спрямованості особистості. Потреби, мотиви як

психологічна основа виявлення спрямованості. Активність людини. Поняття «установка». Мета і світогляд людини

Тема 20. Самосвідомість і Я-концепція. Поняття про самосвідомість, її функції та структура. Етапи формування самосвідомості. Характеристика самовідчуття, самосприймання, саморозуміння. Функції самосвідомості як властивості компоненту психіки людини. Прояви самосвідомості: самоусвідомлення і Я-концепція.

Тема 21. Самосвідомість і Я-концепція, структура самосвідомості (продовження). Образ «Я» — центральний компонент самосвідомості, його вияви. Самооцінка, види та їх характеристика, формування. Рівень домагань, види, характеристика. Комплекс неповноцінності, комплекс переваги. Поняття самоповаги. Психологічний захист, його призначення та види

Тема 22. Темперамент. Темперамент як біологічний фундамент формування особистості, критерії. Підходи до визначення темпераменту у різних теоріях: гуморальні теорії, конституціональні теорії, фізіологічні теорії. Типи нервової системи за І. П. Павловим. Співвідношення типів нервової системи і сучасних типів темпераменту. Поняття лабільності і динамічності. Психологічна характеристика типів темпераменту Я. Стреляу

Тема 23. Характер в структурі особистості. Характер і темперамент. Проблеми визначення характеру в сучасній психології. Поняття характеру, історія визначення, риси характеру. Основні властивості характеру. Характер в системі відносин особистості як ставлення. Основні погляди сучасної психології на взаємини характеру і темпераменту. Динамічні стереотипи як фундамент звичних дій, рис характеру. Акцентуації характеру. Паталогічність характеру. Фактори формування характеру людини в онтогенезі.

Тема 24. Здібності. Поняття та основні характеристики здібностей людини. Здібності і діяльність, ознаки здібності в людині до певного виду діяльності. Концепції походження здібностей та умов їх формування. Види здібностей. Рівні прояву здібностей: якісний і кількісний. Чотири рівня розвитку здібностей. Механізми розвитку здібностей: задатки; сприятливий вплив соціального середовища; власна активність. Умови втрачання здібностей.

Тема 25. Поняття «Діяльність» у психології. Сутність поняття. Активність і діяльність. Функції діяльності. Структура діяльності: потреба, мотив, мета дія. Внутрішня діяльність. Операція. Результат діяльності. Знання. Уміння. Механізм формування навички. Поняття навички. Види навичок. Звичка.

Тема 26 Діяльність, засоби діяльності та механізм формування психічних утворень. Знання. Уміння. Навичка. Механізм формування навички. Види навичок. Звичка.

Тема 27. Діяльність, характеристика провідних видів діяльності. Три види діяльності властиві людині. Ігрова діяльність як основний засіб пізнання. Характеристика навчальної діяльності. Трудова діяльність, праця як провідний вид діяльності дорослих. Фізична та розумова праця людини. Види діяльності і вік людини.

Тема 28. Мова та мовлення. Психологічна характеристика мови: визначення, структура. Психологічна характеристика мовлення: визначення, функції, структура, види, стилі. Формування мовлення в онтогенезі.

Тема 29. Психологія спілкування. Поняття про спілкування у психології. Структура спілкування: суб'єкти, зміст, засоби, результат. Класифікація видів спілкування. Формальне спілкування. Неформальне спілкування. Засоби спілкування.

Тема 30. Спілкування, функції спілкування. Комунікативна функція обміну інформацією. Перцептивна функція як сприймання й ставлення до співрозмовника. Інтерактивна функція як обмін впродовж взаємодії. Конфліктне спілкування. Вербальне та невербальне спілкування. Мова жестів, рухів.

Тема. 31. Соціальні групи. Поняття про соціальні групи. Міжособистісні стосунки у групі. Психологічна сумісність і конфлікт у міжособистісних стосунках. Процеси інтеграції і диференціації в групах.

Тема 32. Міжособистісні стосунки у соціальній групі, особистість і соціальне середовище. Конфліктні відносини. Процеси адаптації, інтеграції особистості у соціальну групу.

3.Тематика питань до семінарських занять, індивідуальних завдань. (семінарськи заняття)

1 семестр.

Питання до семінарських занять.

1. Основні етапи становлення та розвитку психології як науки: психологія як наука про душу.
2. Основні етапи становлення та розвитку психології як науки: психологія як наука про свідомість.
3. Основні етапи становлення та розвитку психології як науки: психологія як наука про поведінку.
4. Основні етапи становлення та розвитку психології як науки: психологія як наука про несвідоме.
5. Основні етапи становлення та розвитку психології як науки: сучасна психологія -основні сучасні напрямки психологічної науки.
6. Психофізіологія, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок.
7. Психоаналіз, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок.
8. Біхевіоризм, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок.
9. Діяльнісний підхід, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок.
10. Гуманістична психологія, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок.
11. Когнітивна психологія, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок.
12. Психологія як наука про людину, предмет, завдання
13. Психіка як явище, поняття психічного.
14. Визначення поняття Психіка, її функції, форми прояву

15. Психологія - наука і система знань про закономірності, *механізми, психічні факти і явища* в житті людини.
16. Співвідношення наукової та життєвої психології, суттєві відмінності.
17. Структура психічних явищ (форми прояву психіки): психічні процеси, стани, властивості. Психічні утворення.
18. Механізм психіки- Психічне відображення
19. Механізм психіки- Психічне проектування
20. Механізм психіки- Психічне опредметнення
21. Підгрунтя наукового дослідження зв'язку фізіологічних механізмів і психічної діяльності.
22. Рефлекс, рефлексорна діяльність, цілісний рефлексорний акт.
23. Іван Михайлович Сеченов- рефлексорний принцип психічної діяльності (три головних ланки).
24. Психічні явища з точки зору рефлексорної природи психічного.
25. Іван Петрович Павлов – вчення про вищу нервову діяльність(поняття тимчасовий нервовий зв'язок).
26. Вчення про дві сигнальні системи, поняття без\умовний рефлекс.
27. Умовний рефлекс, людина і тварина.
28. Асиметрія головного мозку.
29. Основні постулати щодо характеристики свідомості людини.
30. Ознаки та функції свідомості.
31. Структура свідомості.
32. Рівні свідомості як психічні рівні.
33. Філогенез, фактори формування свідомості.
34. Онтогенез, фактори формування свідомості.
35. Наукові принципи психології як основні принципи психологічного дослідження.
36. Етапи психологічного дослідження.
37. Поняття - Методологія, метод, методика
38. Загально-наукові та конкретні наукові психологічні методи, метод психології – інтроспекція.
39. Метод психології – Спостереження.
40. Успішне спостереження, якості дослідника спостерігача.
41. Метод психології – Експеримент.
42. Додаткові методи психології, метод тесту.
43. Метод опитування- бесіда, інтерв'ю.
44. Метод опитування- анкетне та соціометричне дослідження.
45. Метод аналізу продуктів діяльності.
46. Метод узагальнення незалежних характеристик.
47. Метод самооцінки.
48. Кількісний та якісний аналізи дослідження психічних явищ.

Тематика малих доповідей-презентацій.

1. Психофізіологія:

І.М. Сеченов, В.М. Бехтерев, І.П. Павлов, О.Ф. Лазурський

2. Психоаналіз:
3. Фрейд, К. Юнг, А. Адлер, Е. Берн
3. Біхевіоризм:
- Дж. Уотсон, Е. Торндайк, Б. Скіннер
4. Діяльнісний підхід:
- С.Л. Рубінштейн, О.М. Леонтьєв, Л.С. Виготський, Г. С. Костюк
5. Гуманістична психологія:
- К. Роджерс, Г. Олпорт, А. Маслоу, Ф. Перлз
6. Когнітивна психологія:
- Ж. Піаже, У. Найссер, Дж. Келлі, О. Р. Лурія
7. Культурно-історичний підхід:
- Л. С. Виготський, К. Горні, С. В. Лур'є
8. Генетична психологія
- С.Д. Максименко, О.Ф. Бондаренко,
- Степан Балей_педагогічна психологія
- Л.Ф. Бурлачук_психодіагностика

2 семестр.

Теми семінарів_ розгорнута доповідь з презентацією_питання до семінарських занять

Відчуття

1. Поняття про відчуття та їх фізіологічні основи.
2. Процес виникнення відчуттів.
3. Класифікації видів відчуттів.
4. Характеристика видів відчуттів залежно від системи аналізаторів.
5. Основні сенсорні властивості людини.
6. Закономірності відчуттів.

Сприймання

7. Сприймання як пізнавальний процес, його фізіологічні основи.
8. Класифікація та види сприймання.
9. Сприймання простору, руху і часу.
10. Перцептивні властивості людини.
11. Особливості сприймання.
12. Поняття про ілюзії сприймання, їх види.

Пам'ять

13. Поняття про пам'ять, її призначення та теорії функціонування.
14. Характеристика видів пам'яті.
15. Процеси пам'яті та їх характеристика.
16. Мнемічні якості людини та шляхи їх вдосконалення

Уява

17. Поняття про уяву, її функції
18. Види уяви.
19. Механізми створення нових образів уявою

Мислення

20. Мислення як пізнавальний процес, його фізіологічні

основи.

21. Операції мислення.

22. Основні форми та види мислення людини.

23. Якості мислення людини

Емоції і почуття

24. Сутність емоцій та почуттів, їх функції та фізіологічні основи.

26. Характеристика видів емоцій та почуттів.

27. Емоційні стани людини, характеристика.

28. Форми переживання емоційних станів людиною

Воля

29. Поняття про волю як психологічну категорію, її філософські та фізіологічні основи.

30. Функції волі та вольові дії особистості.

31. Структура складної вольової дії.

32. Характеристика вольових якостей людини

Увага

33. Психологічні підходи щодо розуміння поняття «Увага». Теорії уваги.

34. Суть психічного процесу відволікання, розсередженості. Властивості уваги та їх розвиток.

35. Зовнішня, Внутрішня увага. Мимовільна увага. Довільна увага.

Післядовільна увага.

Психологічна характеристика особистості

36. Поняття про особистість як про центральну психологічну категорію.

37. Загальні завдання психологічного дослідження особистості.

38. Поняття «Людина». Індивід. Особистість. Суб'єкт. Індивідуальність.

39. Теорії розвитку особистості.

40. Детермінація становлення особистості: соціалізація та індивідуалізація.

41. Соціалізація особистості як процес становлення людини як особистості.

42. Суспільні канали, важелі соціалізації. Фактори формування особистості.

43. Поняття індивідуальності, рівні прояву індивідуальності.

Індивідуальні завдання.

Концепції особистості

1. Концепція особистості у психоаналізі З. ФРЕЙДА

2. Концепція особистості - АНАЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ К. ЮНГА

3. Концепція особистості - ІНДИВІДУАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ А. АДЛЕРА

4. Концепція особистості - СОЦІОКУЛЬТУРНА ПСИХОЛОГІЯ КАРЕН ХОРНІ

7. Концепція особистості - ГУМАНІСТИЧНИЙ ПСИХОАНАЛІЗ Е. ФРОММА

8. Концепція особистості Ананьєва Б.Г.

9. Концепція особистості Божович Л.І.

10. Концепція особистості Леонтьєва О.М.

11. Концепція особистості Мерліна В.С.

12. Концепція особистості Петровського А.В.

13. Концепція особистості Платонова К.К.

14. Концепція особистості Узнадзе Д.Н.

15. Концепція особистості Ядова В.О.

3 семестр.

Питання до семінарських занять, теми доповідей-презентацій

Спрямованість особистості.

Поняття спрямованості особистості, сфери впливу.

Компоненти спрямованості: переконання, світогляд, ідеали, прагнення, інтереси, бажання.

Психологічна характеристика структурних компонентів спрямованості особистості.

Потреби, мотиви як психологічна основа виявлення спрямованості. Активність людини.

Поняття «установка». Мета і світогляд людини

Самосвідомість і Я-концепція.

Поняття про самосвідомість, її функції та структура.

Етапи формування самосвідомості. Характеристика самовідчуття, самосприймання, саморозуміння.

Функції самосвідомості як властивості компонента психіки людини. Прояви самосвідомості: самоусвідомлення і Я-концепція.

Образ «Я» — центральний компонент самосвідомості, його вияви.

Самооцінка, види та їх характеристика, формування. Рівень домагань, види, характеристика.

Комплекс неповноцінності, комплекс переваги. Поняття самоповаги.

Психологічний захист, його призначення та види

Темперамент.

Темперамент як біологічний фундамент формування особистості, критерії.

Підходи до визначення темпераменту у різних теоріях: гуморальні теорії, конституціональні теорії, фізіологічні теорії.

Типи нервової системи за І. П. Павловим.

Співвідношення типів нервової системи і сучасних типів темпераменту.

Поняття лабільності і динамічності,

Характер

Проблеми визначення характеру в сучасній психології.

Поняття характеру, історія визначення, риси характеру.

Основні властивості характеру.

Характер в системі відносин особистості як ставлення.

Основні погляди сучасної психології на взаємини характеру і темпераменту.

Динамічні стереотипи як фундамент звичних дій, рис характеру.

Акцентуації характеру. Паталогічність характеру.

Фактори формування характеру людини в онтогенезі.

Здібності.

Поняття та основні характеристики здібностей людини.

Здібності і діяльність, ознаки здібності в людині до певного виду діяльності.

Концепції походження здібностей та умов їх формування.

Види здібностей. Рівні прояву здібностей: якісний і кількісний.

Чотири рівня розвитку здібностей.

Механізми розвитку здібностей: задатки; сприятливий вплив соціального середовища; власна активність.

Умови втрачання здібностей

Мова та мовлення.

Психологічна характеристика мови: визначення, структура.

Психологічна характеристика мовлення: визначення, функції, структура, види, стилі.

Формування мовлення в онтогенезі

Психологія діяльності

Теорія поетапного формування розумових дій (П.Я. Гальперін).

Теорія учбової діяльності (В.В. Давидов та ін.).

Теорія розвиваючого навчання (Д.Б. Ельконін).

Розвиток умінь, формування знань.

Механізми формування навички, Звички-психологічні особливості

Психологічна характеристика трудової діяльності, огляд наукових праць

Психологічна характеристика ігрової діяльності, огляд наукових праць

Психологічна характеристика учбової діяльності, огляд наукових праць

Порівняльна характеристика гри, учіння, праці як провідних видів діяльності.

Співвідношення понять “діяльність”, “спілкування”, “поведінка”

Структура діяльності: “Утворюючі” діяльності за Б.Ф.Ломовим.

Науково-дослідна діяльність, сутність та використання у психологічній галузі

Психологія спілкування

Психологія ділового спілкування, огляд наукових робіт вчених

Вербальне спілкування, огляд наукових праць

Невербальне спілкування, огляд наукових праць

Конфліктне спілкування, психологічні причини, можливі наслідки, аналіз наукових праць.

Спілкування як форма активності людини, аналіз наукових праць

Психологія соціальної групи

Психологія взаємовідносин між особистістю і групою.

Лідерство у соціальній групі.

Референтна група і особистість

Міжособистісні відносини в колективі та робочій групі.

Психологічна сумісність у соціальній групі.

Конфліктні взаємовідносини у соціальній групі

Конфліктні відносини між соціальними групами.

Розвиток особистості у соціальному середовищі.

Практикум

Орієнтовні завдання, їх виконання та літературні джерела (с. 18-20) щодо практикуму викладено в кінці методичних рекомендацій по розділам курсу «Загальна психологія з практикумом», дивитися у додатку Б (с. 28)

4.Організація самостійної роботи студентів та інформація про індивідуальне завдання

Завдання з навчальної дисципліни «Загальна психологія з практикумом» розробляються викладачем з дисципліни «Загальна психологія з практикумом» і передбачають тематичний перелік теоретичних та семінарських, практичних завдань до кожного заняття, перевірку мультимедійних презентацій матеріалу

доповідей, використання методичного матеріалу, що відповідає тематики розділів курсу. Тематика доповідей, презентацій для виступів студентів може уточнюватися для кожного студента за його бажанням. Індивідуальні завдання є однією з форм організації навчання у вузі, яке має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти під керівництвом викладача з дисципліни «Загальна психологія з практикумом» здійснюється протягом 3-х семестрів у формі: вивчення літературних джерел, рекомендованих для опанування тем і проблем та підготовки доповідей, презентацій за ними; вивчення методичного матеріалу щодо наданої тематики, вирішення практичних завдань з використанням методичного матеріалу.

Завдання для індивідуальної роботи студента: виступи з науковими доповідями, участь у конференціях; написання тематичних оповідань, підбір відео та аудіо матеріалів із розділів навчальної дисципліни; підбір матеріалів і створення презентації з відповідної теми дисципліни. Орієнтовні теми для самостійної роботи, індивідуальних завдань викладено у додатку А.

Інформація про індивідуальне завдання та рекомендації щодо самостійної роботи студента на кожен семестр

План на 1 семестр

1.Теми _Розгорнута презентація- доповідь

Обрати одну тему зі списку по кожному вченому, доповісти протягом семестру

1) Основні етапи становлення та розвитку психології як науки: вітчизняна психологія -основні сучасні напрямки психологічної науки.

2) Психофізіологія, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок.(І.М. Сеченов, В.М. Бехтерев, І.П. Павлов, О.Ф. Лазурський)

3) Психоаналіз, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок. (З. Фрейд, К. Юнг, А. Адлер, Е. Берн)

4) Біхевіоризм, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок. (Дж. Уотсон, Е. Торндайк, Б. Скіннер)

5) Діяльнісний підхід, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок.(С.Л. Рубінштейн, О.М. Леонтьєв, Л.С. Виготський, Г. С. Костюк)

6) Гуманістична психологія, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок.(К. Роджерс, Г. Олпорт, А. Маслоу, Ф. Перлз)

7) Когнітивна психологія, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок. (Ж. Піаже, У. Найссер, Дж. Келлі, О. Р. Лурія).

8) Культурно-історичний підхід: (Л. С. Виготський, К. Горні, С. В. Лур'є)

Літературні джерела у п.7 (розділ 1, за номерами:1-11)

2. Тематика малих доповідей-презентацій (тематика подана – методичні рекомендації сторінка 7) сімь практичних завдань.

Виконання: завантажити по кожному вченому слайди у завдання з відповідного наукового напрямку.

Оформлення та виконання:

Зробити презентацію вчених у вигляді слайдів (на кожного по 3-4 слайдів). Кожного вченого представити за таким змістом: 1 слайд-викласти фото вченого та його біографію (зазначити основні дати наукового та особистого життя).

2.слайд-основні наукові здобутки та внески у психологічну науку з *означеного напрямку*. 3.слайд-перелік основних (фундаментальних)наукових праць вченого.

1.зазначається_ автор\и, рік видання, назва наукової праці, вказується сторінка (якщо це підручник, посібник, монографія). Додається посилання на джерело яке повинно розкриватися на саме це джерело.

Літераткрні джерела у методичних рекомендаціяху в пункті 7 (за номерами:1-11)

3. Словник психолога_теми.

1. Історія виникнення психології як науки, сучасні напрямки психологічної науки

2. Психологія і Психіка. Предмет психології та її завдання.

3. Механізми психіки людини.

4. Рефлекторна природа психічного.

5. Мозок і психіка. Асиметрія головного мозку.

6. Психіка і свідомість.

7. Наукові принципи, етапи психологічного дослідження, загальнопсихологічні категорії.

8. Методологія, метод, методика, основні наукові методи психології.

9. Додаткові методи психології.

Виконання.

Зробити по кожній темі

1.Оформіти (у ворді, 14 шріфт, Times New Roman, міжстрокова відстань-1,5, відступ абзац -1 см.) за пройденим тематичним матеріалом першої частини курсу Загальна психологія. 2.Поняття повинні бути надані по кожній темі в алфавітному порядку. Після кожної теми треба надати використану літературу з посиланням, із конкретними сторінками.

*Літераткрні джерела:*до розділу 1: 1,2,4., також додатково передивитися словники:

1. Психологічний словник / Авт.-уклад. В.В.Синявський, О.П.Сергеєнкова/ За ред.. Н.А.Побірченко. 2007. 336 с.

2. Термінологічний словник до навчальної дисципліни «Психологія бізнесу» для здобувачів вищої освіти програми мініор «Власна справа», СО «Бакалавр». / В.А. Оверчук, В.Г. Боженко. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 132 с.

3. Шапар В. Б. Ш23 Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007.640 с.

План на 2 семестр

1.Теми _Розгорнута презентація- доповідь

Обрати одну тему зі списку: *ТЕМИ доповідей подано у методичних рекомендаціях с. 8*, доповісти протягом семестру .

Виконання:

Обсягом 9-11 слайдів, з них: *останній слайд-5* запитань до слухачів на тему доповіді, *передостанній слайд-список* використаних джерел де зазначено: автора, назву джерела, сторінки яки використовувалася та *обов'язково посилання яке можна відкрити*.

Літературні джерела: у п.7 (розділ 2, за номерами:1-11)

2. Тематика індивідуальних завдань.

Обрати тему (1-25). Зробити презентацію у вигляді наукового повідомлення обраних концепцій особистості (мінімально-1 тема) з наданих напрямків у вигляді слайдів (на кожного по 3-4 слайдів), доповісти на занятті:

1. Концепція особистості у психоаналізі З. ФРЕЙДА
2. Концепція особистості - АНАЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ К. ЮНГА
3. Концепція особистості - ІНДИВІДУАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ А. АДЛЕРА
4. Концепція особистості - СОЦІОКУЛЬТУРНА ПСИХОЛОГІЯ КАРЕН ХОРНІ
5. Концепція особистості - ЕПІГЕНЕТИЧНА ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ Е. ЕРІКСОНА
6. Концепція особистості - ГУМАНІСТИЧНИЙ ПСИХОАНАЛІЗ Е. ФРОММА
7. Концепція особистості - Диспозиційна теорія особистості Гордона Оллпорта
8. Теорія типів особистості Ганса Айзенка
9. Структурна теорія рис особистості РАШОНДА КЕТТЕЛА
10. Теорія особистості Ж. Піаже
12. Концепція особистості - ТЕОРІЯ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ АБРАХАМА МАСЛОУ
13. Концепція особистості - ФЕНОМЕНОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ КАРПА РОДЖЕРСА
14. Особистість у логотерапії Віктора ФРАНКЛА
15. Концепція особистості - ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ РОЛЛО МЕЯ
16. Теорія особистості У.Джеймса
17. Концепція особистості Дж. Келлі, когнітивна теорія особистості.
18. Концепція особистості Ананьєва Б.Г.
19. Концепція особистості Божович Л.І.
20. Концепція особистості Леонтьєва О.М.
21. Концепція особистості Мерліна В.С.
22. Концепція особистості Петровського А.В.
23. Концепція особистості Платонова К.К.
24. Концепція особистості Узнадзе Д.Н.
25. Концепція особистості Ядова В.О.

Літературні джерела: у п.7 (розділ 2, за номерами:1-11)

2.Словник психолога

Теми у словнику:

Тема . Відчуття.

Тема . Сприймання .

Тема . Пам'ять.

Тема Уява.

Тема . Мислення.

Тема Емоції і почуття. Переживання емоційних станів людиною.

Тема . Воля.

Тема Увага як психічний процес.

Тема Психологічна характеристика особистості.

Тема Становлення особистості, структура особистості.

Виконання.

Зробити по кожній темі

1.Оформіти (у ворді, 14 шріфт, Times New Roman, міжстрокова відстань-1,5, відступ абзац -1 см.) за пройденим тематичним матеріалом першої частини курсу Загальна психологія. 2.Поняття повинні бути надані по кожній темі в алфавітному порядку. Після кожної теми треба надати використану літературу з посиланням, із конкретними сторінками.

Літературні джерела: у п.7 (розділ 2, за номерами:1, 2,3,4,6,8, також додатково передивитися словники:

1.Психологічний словник / Авт.-уклад. В.В.Синявський, О.П.Сергєєнкова/ За ред.. Н.А.Побірченко. 2007. 336 с.

*2.Термінологічний словник до навчальної дисципліни «Психологія бізнесу» для здобувачів вищої освіти програми *minor* «Власна справа», СО «Бакалавр». / В.А. Оверчук, В.Г. Боженко. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 132 с.*

3.Шапар В. Б. Ш23 Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007.640 с.

План на 3 семестр

1.Теми _Розгорнута презентація- доповідь

Обрати одну тему зі списку (*теми подано у методичних рекомендаціях с. 9*),: *теми доповідей-презентацій*, доповісти протягом семестру.

Виконання: Обсягом 9-11 слайдів, з них: *останній слайд-5* запитань до слухачів на тему доповіді, *передостанній слайд-список* використаних джерел де зазначено: автора, назву джерела, сторінки які використовувалася та обов'язково посилання яке можна відкрити.

Літературні джерела у п.7 (розділ 3, за номерами:1-12)

4. Словник психолога_теми:

Спрямованість особистості

Самосвідомість і Я-концепція

Темперамент

Характер
Здібності.
Психологія діяльності
Мова та мовлення
Психологія спілкування
Соціальні групи
Виконання.

Зробити по кожній темі

1.Оформіти (у ворді, 14 шрифту, Times New Roman, міжстрокова відстань-1,5, відступ абзацу -1 см.) за пройденим тематичним матеріалом першої частини курсу Загальна психологія.

2.Поняття повинні бути надані по кожній темі в алфавітному порядку. Після кожної теми треба надати використану літературу з посиланням, із конкретними сторінками

Літературні джерела: у п.7 (розділ 3, за номерами: 1,2,4,6,10 та інші). Також додатково передивитися словники:

1. Психологічний словник / Авт.-уклад. В.В.Синявський, О.П.Сергєєнкова/ За ред.. Н.А.Побірченко. 2007. 336 с.
2. Термінологічний словник до навчальної дисципліни «Психологія бізнесу» для здобувачів вищої освіти програми підпо «Власна справа», СО «Бакалавр». / В.А. Оверчук, В.Г. Боженко. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 132 с.
3. Шапар В. Б. Ш23 Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007.640 с.

5.Технічне та програмне забезпечення (обладнання).

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі онлайн, змішаного навчання - вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій).

У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету.

Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для: комунікації та опитувань, виконання домашніх завдань, виконання завдань самостійної роботи, проходження тестування (поточний, підсумковий контроль) тощо.

6.Оцінювання.

Критерії оцінювання для кожного виду робіт (розподіл за змістом завдань).

1 семестр_ оцінювання

Денна форма навчання:

- 1.Розгорнута презентація- доповідь- кожна 10б=20
2. Відповіді на питання семінарів – кожен семінар-10 б.=60б. На кожне питання не більше 0,5 сторінки!!! Доповісти усно за бажанням або за викликом викладача- додаткові=2 бала.
- 3.Словник психолога_теми.-20б
4. Практикум - зараховано(мінімум 4 з 6 завдань)

Заочна форма навчання:

- 1.Розгорнута презентація- доповідь- кожна 20б=40
2. Відповіді на питання семінарів – =10б.
- 3.Словник психолога_теми.-40б
4. Практикум – зараховано (10б)

2 семестр_ оцінювання

Денна форма навчання:

- 1.Розгорнута презентація- доповідь- 25 б.
2. Відповіді усні на питання семінарів, 2 відповіді= 1 бал., Загалом =15б.
- 3.Словник психолога_теми.-20б
4. Практикум - зараховано(мінімум 5 з 7 завдань)

Заочна форма навчання:

- 1.Розгорнута презентація- доповідь- 25 б.
2. Відповіді усні на питання семінарів, 2 відповіді= 1 бал., Загалом =5б.
- 3.Словник психолога_теми.-30б
4. Практикум - зараховано

3 семестр_ оцінювання

Денна форма навчання:

- 1.Розгорнута презентація- доповідь- 20 б.
2. Відповіді усні на питання семінарів, 2 відповіді= 1 бал., Загалом =20б.
- 3.Словник психолога_теми.-20б
4. Практикум – зараховано (мінімум 6 з 9 завдань)

Заочна форма навчання:

- 1.Розгорнута презентація- доповідь- 25 б.
2. Відповіді усні на питання семінарів, 2 відповіді= 1 бал., Загалом =10 б.
- 3.Словник психолога_теми.-25б
4. Практикум - зараховано

Значення оцінки

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	відмінно	Відмінно-відмінний рівень знань (умінь) В межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками

B	80-89	добре	Дуже добре -рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79	добре	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) 3 незначною кількістю помилок
D	69-74	задовільно	Задовільно -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	задовільно	Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	незадовільно	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29	незадовільно	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота вивченням курсу 3 повторним

7.Рекомендовані фахові джерела до тем курсу

Назва тематичного розділу	Рекомендовані джерела інформації до теми (основна література; допоміжна література; інформаційні ресурси в мережі Інтернет)
РОЗДІЛ 1. Загальна характеристика психології як науки, природа і структура психічних явищ.	Основна література: 1. Загальна психологія: Хрестоматія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2015. 2. Загальна психологія. Теоретико-методологічні основи науки [Електронний ресурс]: Навч. посіб. / О. В. Ловка, Л. Л. Борисенко, Л. А. Колесніченко, Л. В. Музичко, А. В. Тімакова, Д. Г. Лавриненко / За заг. ред. О. В. Ловкої. — К.: КНЕУ, 2019. — 390, [2] с. 3. Католик Г., Калька Н. Психологія особистості (в схемах, презентаціях і таблицях): навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 158 с 4. Загальна психологія [текст]: підручник. / В. П. Москалець. – К. Ліра–К., 2020. – 564 с. 5. Хохліна О.П. Загальна психологія: Хрестоматія. Навчальний посібник /Хохліна О.П., Кущенко І.В., Гребенюк М.О. – К.: Істина, 2013 6. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В. Загальна психологія: Практикум. – К.: Каравела, 2016. 7. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології. – К.: Знання, 2006. 8. Зелінська Т.М. Практикум із загальної психології / Зелінська Т.М., Михайлова І.М. – К.: Каравелла, 2016 Допоміжна література 9. Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. (для студ. вищ. навч. закл.). 3-тє вид.. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – С. 1007. 10. Католик Г., Калька Н. Психологія особистості (в схемах, презентаціях і таблицях): навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 158 с 11.

	Інформаційні ресурси 12. http://document.kdu.edu.ua/info_zab/053_425.pdf 13. https://lira-k.com.ua/preview/12628.pdf
РОЗДІЛ 2. Психічні процеси та стани. Психологічна характеристика особистості.	Основна література: 1. Загальна психологія: Хрестоматія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2015. 2. Загальна психологія. Теоретико-методологічні основи науки [Електронний ресурс]: Навч. посіб. / О. В. Ловка, Л. Л. Борисенко, Л. А. Колесніченко, Л. В. Музичко, А. В. Тімакова, Д. Г. Лавриненко / За заг. ред. О. В. Ловкої. — К.: КНЕУ, 2019. — 390, [2] с. 3. Корольчук М.С., Крайнюк В.М., Марченко В.М. Психологія: Схеми, опорні конспекти, методики. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2011 4. Загальна психологія [текст]: підручник. / В. П. Москалець. – К. Ліра–К., 2020. – 564 с. 5. Католик Г., Калька Н. Психологія особистості (в схемах, презентаціях і таблицях): навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 158 с 6. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В. Загальна психологія: Практикум. – К.: Каравела, 2016. 7. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології. – К.: Знання, 2006. 8. Зелінська Т.М. Практикум із загальної психології / Зелінська Т.М., Михайлова І.М. – К.: Каравелла, 2016 Допоміжна література 1. Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. (для студ. вищ. навч. закл.). 3-тє вид.. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – С. 1007. 2. Агаєв Н.А., Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В., Ткаченко В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. – 234 с. Інформаційні ресурси 10. http://document.kdu.edu.ua/info_zab/053_425.pdf 11. https://lira-k.com.ua/preview/12628.pdf
РОЗДІЛ 3. Психічні властивості. Психологічний аналіз діяльності	Основна література: 1. Загальна психологія: Хрестоматія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2015. 2. Загальна психологія. Теоретико-методологічні основи науки [Електронний ресурс]: Навч. посіб. / О. В. Ловка, Л. Л. Борисенко, Л. А. Колесніченко, Л. В. Музичко, А. В. Тімакова, Д. Г. Лавриненко / За заг. ред. О. В. Ловкої. — К.: КНЕУ, 2019. — 390, [2] с. 3. Корольчук М.С., Крайнюк В.М., Марченко В.М. Психологія: Схеми, опорні конспекти, методики. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2011 4. Загальна психологія [текст]: підручник. / В. П. Москалець. – К. Ліра–К., 2020. – 564 с. 5. Хохліна О.П. Загальна психологія: Хрестоматія. Навчальний посібник /Хохліна О.П., Кущенко І.В., Гребенюк М.О. – К.: Істина, 2013 6. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В. Загальна психологія: Практикум. – К.: Каравела, 2016. 7. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології. – К.: Знання, 2006. 8. Зелінська Т.М. Практикум із загальної психології / Зелінська

	Т.М., Михайлова І.М. – К.: Каравелла, 2016 Допоміжна література 9. Агаєв Н.А., Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В., Ткаченко В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. – 234 с. 10. Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. (для студ. вищ. навч. закл.). 3-тє вид.. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – С. 1007. Інформаційні ресурси 11. http://document.kdu.edu.ua/info_zab/053_425.pdf 12. https://lira-k.com.ua/preview/12628.pdf https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/38130/lovka_19.pdf?sequence=1&isAllowed=y
Практикум (до розділів 1,2,3)	1. Вольнова Л. М. Загальна психологія : метод. рекомендації для самост.та індивідуальної роботи / Л. М. Вольнова. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – 68 с. 2. Зелінська Т. М. Практикум із загальної психології : навч. Посібник/Т. М. Зелінська, І. М. Михайлова. – Київ : Каравела, 2010. – 272с. 3. Моначин І.Л. Зошит-практикум з курсу «Практикум з загальної психології» для студентів заочної форми навчання спеціальності «Психологія». – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. – 88 с. 4. Практикум із загальної психології : робочий зошит : метод. рекомендац. до лаб. занять з курсу «Практикум із загальної психології» / [Н. Ф. Портницька, І. А. Гречуха, А. І. Литвинчук та ін.] ; за ред. Н. Ф. Портницької. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 270 с. 5. Практикум із загальної психології:робочий зошит: Методичні рекомендації до лабораторних занять з курсу «Практикум із загальної психології» / [уклад. Портницька Н.Ф., Гречуха І.А., Литвинчук А.І., Можаровська Т.В., Хоменко Н.В.] за ред. Портницької Н.Ф. – Житомир: ЖДУ ім. І.Франка, 2016. – 270 с. 6. Приходько Ю. О. Психологічний словник-довідник : навч. посібник / Ю. О. Приходько, В. І. Юрченко. – Київ : Каравела, 2012. 328с. 7. Резван О. О. Практикум із психології : навч. посібник / О. О.Резван, Н. С. Моргунова, О. В. Кір'янова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 157 с. 8. Методичні рекомендації для організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Практикум із загальної психології» : для студ. 2 і 3курсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ruh.znaimo.com.ua/index-20011.html

8.Питання до підсумкового контролю

1-семестр.

1. Загальна психологія як навчальна дисципліна, об'єкт, предмет, завдання.
2. Основні етапи становлення та розвитку психології як науки.
3. Сучасні напрямки психологічної науки: Психофізіологія,
4. Сучасні напрямки психологічної науки: Психоаналіз,

5. Сучасні напрямки психологічної науки: Біхевіоризм,
6. Сучасні напрямки психологічної науки: Діяльнісний підхід,
7. Сучасні напрямки психологічної науки: Гуманістична психологія,
8. Сучасні напрямки психологічної науки: Когнітивна психологія,
9. Сучасні напрямки психологічної науки: Культурно-історичний підхід.
10. Сучасні напрямки психологічної науки: Генетична психологія
11. Психологія і психіка, сутність понять.
12. Поняття психічного у психології.
13. Функції, форми прояву Психіки.
14. Об'єкт і Предмет психології,
15. Поняття Психічного явища, структура психічних явищ.
16. Сутність поняття психічні факти.
17. Співвідношення наукової та життєвої психології.
18. Основні завдання Психології як науки.
19. Механізми психіки людини, теоретична психологічна основа.
20. Будова механізму психіки людини, характеристика, форми, мета.
21. Психічне відображення.
22. Психічне проектування.
23. Психічне опредметнення.
24. Фізіологічна основа психічної діяльності, історія наукових досліджень.
25. Рефлекторна природа психічного, фізіологічні дослідження у поясненні рефлекторної природи всіх видів психічної діяльності.
26. Рефлекторна діяльність, рефлекси головного мозку людини.
27. Рефлекторний принцип психічної діяльності.
28. Фізіологічна основа психічної діяльності, основні постулати сучасності.
29. Функціональна роль психічних процесів.
30. Експерименти І.П. Павлова у поясненні фізіологічної природи психічного.
31. Тимчасовий нервовий зв'язок і психічний процес.
32. Психічна діяльність.
33. Дві сигнальні системи.
34. Умовний рефлекс, людина і тварина.
35. Основні положення рефлекторної теорії психіки.
36. Суттєві недоліки рефлекторної теорії психіки.
37. Мозок і психіка, асиметрія головного мозку.
38. Поняття розвитку психіки і свідомості.
39. Історичний розвиток людської свідомості.
40. Основні постулати які характеризують свідомість людини.
41. Поняття свідомості, ознаки, функції свідомості.
42. Структура свідомості, рівні, зони.
43. Рівні свідомості як рівні психічного відображення – свідоме, підсвідоме,
44. Рівні свідомості як рівні психічного відображення – несвідоме, надсвідоме.
45. Поняття Філогенезу та Онтогенезу.
46. Розвиток психіки у філогенезі та онтогенезі.
47. Філогенез, фактори формування свідомості.
48. Онтогенез, фактори формування свідомості.
49. Принципи наукових досліджень, поняття та історичний аспект розвитку.
50. Наукові принципи психології.
51. Етапи психологічного дослідження.
52. Поняття категорії, загальні категорії психології.
53. Структурна основа методів психологічного дослідження.
54. Поняття та сутність методології, методу, методики.
55. Загально-наукові методи та конкретні наукові методи.
56. Основні і додаткові методи психології.

- 57. Метод спостереження у психології, види, вимоги, якості дослідника спостерігача.
- 58. Метод експерименту у психології, види, за формою результатів.
- 59. Додаткові методи у психології: тесту, опитування, аналізу продуктів діяльності,
- 60. Додаткові психологічні методи: узагальнення незалежних характеристик, самооцінки, кількісний та якісний аналізи дослідження психічних явищ.

2 семестр

- 61. Відчуття: суть, властивості, закономірності.
- 62. Розвиток відчуття в онтогенезі, формування відчуттів.
- 63. Сприймання: суть, властивості, закономірності.
- 64. Розвиток сприймання в онтогенезі, порівняльна характеристика відчуттів та сприймання.
- 65. Пам'ять: визначення, види, процеси, властивості пам'яті.
- 66. Розвиток пам'яті в онтогенезі та її формування.
- 67. Уява як психічний процес, функції уяви.
- 68. Характеристика уяви, риси уяви.
- 69. Фізіологічні основи процесів уяви.
- 70. Форми уяви, види уяви, їх особливості
- 71. Психологічна характеристика мислення: визначення, ознаки, процеси, види, властивості.
- 72. Мислення як процес вирішення завдання.
- 73. Зв'язок мислення із мовленням, свідомістю та іншими психічними складовими.
- 74. Співвідношення понять: мислення, розум, інтелект.
- 75. Розвиток мислення в онтогенезі та його формування.
- 76. Поняття про емоції та почуття, їх особливості.
- 77. Теорії емоцій, історія психологічних досліджень
- 78. поняття афективної сфери особистості.
- 79. Функції емоцій та почуттів.
- 80. Позитивні та негативні аспекти прояву емоцій та почуттів.
- 81. Розвиток емоційної сфери в онтогенезі.
- 82. Психологічні основи переживання емоційних станів людиною.
- 83. Фізіологічні основи переживання людиною емоцій та почуттів.
- 84. Вияви емоцій та почуттів, види емоцій та вищих почуттів.
- 85. Форми переживання емоційних станів людиною: настрій, афект,
- 86. Форми переживання емоційних станів людиною: стрес, дисстрес, фрустрація.
- 87. Поняття про волю як психологічну категорію.
- 88. Теорії волі, реактивна й активна концепції.
- 89. Функції волі, вольове зусилля, проблема походження волі.
- 90. Аналіз вольових дій, психологічна структура вольового акту.
- 91. Вольові якості особистості. негативні прояви волі, поняття абулія, апраксія.
- 92. Поняття про особистість як про центральну психологічну категорію.
- 93. Загальні завдання психологічного дослідження особистості.
- 94. Поняття «Людина». Індивід.
- 95. Поняття Особистість, Суб'єкт.
- 96. Поняття Індивідуальності у структурі особистості.
- 97. Детермінація становлення особистості: соціалізація та індивідуалізація.
- 98. Соціалізація особистості як процес становлення людини як особистості.
- 99. Суспільні канали, важелі соціалізації.
- 100. Особистість як багаторівнева та інтегральна характеристика людини.
- 101. Поняття індивідуальності, рівні прояву індивідуальності.
- 102. Фактори формування особистості.
- 103. Теорії розвитку особистості.
- 104. Сформованість особистості: ознаки, рівні, критерії сформованості особистості.

105. Структура особистості (К.К. Платонов).
106. Структура особистості за О.Г.Ковальовим.

3-семестр.

1. Поняття спрямованості особистості, сфери впливу.
2. Компоненти спрямованості: . переконання, світогляд,
3. Компоненти спрямованості: ідеали, прагнення,
4. Компоненти спрямованості: інтереси, бажання.
5. Психологічна характеристика структурних компонентів спрямованості особистості.
6. Потреби, мотиви як психологічна основа виявлення спрямованості.
7. Активність людини. Поняття «установка».
8. Мета і світогляд людини
9. Поняття про самосвідомість у психології.
10. Поняття функції самосвідомості, процес і стан.
11. Структура самосвідомості, загальні визначення і зв'язки.
12. Етапи формування самосвідомості.
13. Характеристика самовідчуття, самосприймання, саморозуміння.
14. Функції самосвідомості як властивості _компоненту психіки людини.
15. Прояви самосвідомості: самоусвідомлення і Я-концепція.
16. Поняття структури самосвідомості у психологічному дослідженні.
17. Образ «Я» — центральний компонент самосвідомості, його вияви.
18. Самооцінка, види та їх характеристика, формування.
19. Рівень домагань, види, характеристика.
20. Комплекс неповноцінності, комплекс переваги.
21. Поняття самоповаги, прояви та ознаки.
22. Психологічний захист, його призначення, напрями.
23. Психологічний захист, його види.
24. Поняття спрямованості особистості, сфери впливу.
25. Компоненти спрямованості особистості, їх взаємовплив.
26. Психологічна характеристика структурних компонентів спрямованості особистості.
27. Потреби, мотиви як психологічна основа виявлення спрямованості особистості.
28. Активність людини, поняття «установка» у спрямованості особистості.
29. Мета і світогляд людини як вияв спрямованості.
30. Темперамент як біологічний фундамент формування особистості, критерії.
31. Підходи до визначення темпераменту у різних теоріях: гуморальні теорії, конституціональні теорії, фізіологічні теорії.
32. Типи нервової системи за І. П. Павловим, співвідношення типів нервової системи і сучасних типів темпераменту.
33. Поняття лабільності і динамічності, психологічна характеристика типів темпераменту Я. Стреляу.
34. Проблема визначення характеру в сучасній психології.
35. Поняття характеру, історія визначення, риси характеру.
36. Характер в структурі особистості: загальні ознаки визначення поняття характеру.
37. Визначення характеру в структурі особистості.
38. Основні властивості характеру.
39. Характер в системі відносин особистості як ставлення до певного об'єкту.
40. Основні погляди сучасної психології на взаємини характеру і темпераменту.
41. Загальні ознаки відношення темпераменту і характеру.
42. Динамічні стереотипи як фундамент звичних дій, рис характеру.
43. Головні компоненти характеру: ставлення, набір рис.
44. Виразні ознаки характеру, акцентуації характеру.

45. Паталогічність характеру.
46. Фактори формування характеру людини в онтогенезі.
47. Поняття та основні характеристики здібностей людини.
48. Здібності і діяльність, ознаки здібності в людині до певного виду діяльності.
49. Концепції походження здібностей та умов їх формування.
50. Види здібностей, рівні прояву здібностей: якісний і кількісний.
51. Чотири рівня розвитку здібностей.
52. Механізми розвитку здібностей: задатки; сприятливий вплив соціального середовища; власна активність.
53. Умови втрачання здібностей.
54. Сутність поняття діяльність у психології.
55. Поняття Активність у діяльності, функції діяльності.
56. Структура діяльності: потреба, мотив, мета дія.
57. Внутрішня, зовнішня діяльність.
58. Поняття операція у діяльності, визначення результату діяльності.
59. Поняття Знання, Уміння у діяльності особистості.
60. Механізм формування навички.
61. Поняття навички, види навичок, звичка у діяльності особистості.
62. Три види діяльності властиві людині, поняття провідної діяльності.
63. Ігрова діяльність як основний засіб пізнання.
64. Характеристика навчальної діяльності.
65. Трудова діяльність, праця як провідний вид діяльності дорослих.
66. Фізична та розумова праця людини.
67. Види діяльності і вік людини.
68. Психологічна характеристика мови: визначення, структура.
69. Психологічна характеристика мовлення: визначення, функції, структура.
70. Психологічна характеристика мовлення: види, стилі.
71. Формування мовлення в онтогенезі.
72. Поняття спілкування психології: структура спілкування.
73. Класифікація видів спілкування, засоби спілкування.
74. Спілкування: комунікативна функція обміну інформацією.
75. Спілкування: перцептивна та інтерактивна функція.
76. Формальне спілкування та неформальне спілкування.
77. Конфліктне спілкування, психологічна сутність.
78. Конфліктогени вербального і невербального спілкування.
79. Вербальне спілкування.
80. Невербальне спілкування, мова жестів, рухів.
81. Психологічні підходи щодо розуміння поняття «увага».
82. Увага як психічний процес.
83. Сутність психічного процесу відволікання, розсередженості.
84. Властивості уваги та їх розвиток у діяльності особистості.
85. Зовнішня, внутрішня увага у діяльності особистості.
86. Увага: мимовільна увага, довільна увага, післядовільна увага.
87. Поняття про соціальні групи у психології.
88. Міжособистісні стосунки у групі, процеси інтеграції і диференціації в групах.
89. Психологічна сумісність і конфліктність у міжособистісних стосунках в соціальній групі.
90. Соціальна група: процеси інтеграції і диференціації.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рекомендовані теми для самостійної роботи, індивідуальних завдань.

1. Основні етапи становлення та розвитку психології як науки: психологія як наука про душу
2. Основні етапи становлення та розвитку психології як науки: психологія як наука про свідомість.
3. Первісні та міфологічні уявлення про психіку людини.
4. Основні напрямки психології у першій половині XX ст.
5. Психофізіологія, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок
6. Становлення та сучасний стан біхевіоризму як психологічної школи.
7. Становлення та сучасний стан психоаналізу.
8. Діяльнісний підхід, вчені які є засновниками сучасного психологічного напрямку, основний науковий внесок
9. Гуманістична психологія (концепції та персоналії).
10. Становлення когнітивної психології – провідні ідеї та концепції.
11. Концепція особистості Ананьєва Б.Г.
12. Концепція особистості Божович Л.І.
13. Концепція особистості Леонтьєва О.М.
14. Концепція особистості Мерліна В.С.
15. Концепція особистості Петровського А.В.
16. Концепція особистості Платонова К.К.
17. Концепція особистості Узнадзе Д.Н.
18. Концепція особистості Ядова В.О.
19. Концепція особистості - Теорія самоактуалізації А. Маслоу
20. Концепція особистості - феноменологічна теорія К. Роджерса

21. Особистість у логотерапії Віктора Франкла
22. Концепція особистості - екзистенційна психологія Р. Мея
23. Теорія особистості У.Джеймса
24. Концепція особистості Дж. Келлі, когнітивна теорія особистості.
25. Теорія типів особистості Ганса Айзенка
26. Концепція особистості у психоаналізі З. Фрейда
27. Концепція особистості в аналітичній психології К. Г. Юнга
28. Концепція особистості - Диспозиційна теорія особистості Гордона Оллпорта.
29. Концепція особистості в індивідуальній психології А. Адлера.
30. Особистісний сенс, проблема екзистенційного вакууму
31. Основні положення культурно-історичної теорії походження вищих психічних властивостей людини.
32. Становлення та розвиток свідомості як психологічна проблема.
33. Основні етапи становлення знань про природу психічного.
34. Психологічний зміст самосвідомості.
35. Поняття особистості та індивіду та індивідуальності в радянській психології.
36. Становлення вищих психічних функцій людини.
37. Міждисциплінарні зв'язки психології та її місце в системі психологічного знання.
38. Основні напрямки сучасної психології.
39. Класифікація і сутність методів психологічного дослідження.
40. Загально-наукові та конкретні наукові психологічні методи, метод психології – інтроспекція, самоспостереження
41. Психологічна сутність свідомості.
42. Поняття "Я"-концепції у психології.
43. Проективні методи у психологічних дослідженнях
44. Метод семантичного диференціалу.
45. Психологічні дослідження свідомості.
46. Проблема дослідження характеру і темпераменту.
47. Рефлекторна теорія психіки та сенсорно-перцептивних процесів.
48. Поняття про аналізатор.
49. Цілісність та структурність сприймання, різні тлумачення їхніх механізмів.
50. Проблеми сприймання часу.
51. Зорова система та зорові відчуття.
52. Слухова система та слухові відчуття.
53. Модель функціональної системи за П.К. Анохіним.
54. Функціональні блоки мозку за А.Р. Лурією.
55. Філогенетичне походження відчуттів.
56. Теорія безпосереднього сприймання Д. Гібсона.
57. Теорія логічної категоризації у сприйманні Д. Брунера.
58. Особистісний підхід до сприймання.
59. Дослідження сприймання в руслі теорії установки.
60. Діяльнісний підхід до сприймання в радянській психології.
61. Теорія перцептивних дій та її значення для вивчення ефекторних процесів у сприйманні.
62. Емоційні стани і вік людини.
63. Емоції і почуття.
64. Спілкування і професійна діяльність людини.
65. Розвиток особистості, віковий і гендерний аспект.
66. Переживання, психологічна сутність.
67. Емоційні стани і свідомість людини.
68. Мова та функції мови.
69. Узагальненість перцептивного образу, її зумовленість уявленнями та мисленням.
70. Феномен уявного руху (автокінетичний ефект, уявний рух).

71. Розвиток сприймання при оволодінні предметною діяльністю. (Б.Г. Ананьєв, Е.В. Шорохова).
72. Дослідження сприймання в контексті психологічної теорії діяльності О.М. Леонтьєва.
73. Увага як дія контролю (П.Я.Гальперін).
74. Здібності та інтелект у структурі особистості
75. Захисно-компенсаторні механізми особистості
76. Теорія особистості в роботах З.Фрейда.
77. Розвиток Я- концепції та виховання.
78. Соціально-психологічні аспекти соціалізації особистості.
79. Самосвідомість особистості як основа її розвитку.
80. Комплекс неповноцінності та його вплив на розвиток особистості.
81. Взаємозв'язок біологічного та соціального в особистості.
82. Значення емоцій у процесі розвитку людини.
83. Психологічні теорії емоцій.
84. Психологічні аспекти стресу.
85. Тривожність як властивість особистості та її прояви.
86. Емоційна регуляція учбової діяльності студентів.
87. Типи темпераменту та їх психологічна характеристика.
88. Конституційні типології особистості.
89. Вітчизняні теорії особистості в психології.
90. Зарубіжні теорії особистості в психології.
91. Структура особистості в сучасних психологічних дослідженнях.
92. Психологічні механізми вольової регуляції.
93. Становлення вольових якостей особистості.
94. Прояви акцентуацій характеру у дітей підліткового віку.
95. Особливості соціалізації дітей молодшого шкільного віку.
96. Проблема рухливих сил психічного розвитку людини в онтогенезі в світлі теорій вітчизняної та зарубіжної психології.
97. Діяльність як детермінанта психічного розвитку дитини.
98. Соціальна роль та соціальний статус, їх значення для становлення особистості
99. Порівняльна характеристика гри, учіння, праці як провідних видів діяльності.
100. Роль спілкування в психологічному онтогенетичному розвитку людини.
101. Здібності, обдарованість та талант: взаємозв'язок та відмінності.
102. Психологічна структура та принципи розвитку творчої обдарованості.
103. Проблеми компенсації здібностей.
104. Природа творчих здібностей.
105. Особистісні фактори в розвитку та реалізації творчого потенціалу.
106. Особистісно-діяльнісний підхід до розгляду здібностей.
107. Функціонально-генетичний підхід до розгляду здібностей.
108. Умови та фактори нормального та аномального розвитку особистості.
109. Ціннісні орієнтації особистості та їх вплив на поведінку людини.
110. Дослідження феномену та функцій психологічного захисту.
111. Мотивація агресивної та просоціальної поведінки
112. Самооцінка особистості як фактор самосвідомості.
113. Особливості мотиваційної сфери особистості та їх вплив на успішність діяльності.

Додаток Б

Завдання _ Практикум

(літературні джерела для виконання завдань – дивитися сторінки 18-20 у методичних рекомендаціях)

Розділ 1. Загальна характеристика психології як науки, природа і структура психічних явищ.

Завдання.

Прокоментуйте подані висловлювання. Відповідаючи на поставлене запитання, наведіть докази «за» і «проти». «Психологія – це не наука, а як там не є життєва практика! Подивіться на таксистів, офіціантів, ворожок, жебраків – чим не психологи? Увійти в довіру, вчасно зорієнтуватися щодо Ваших слів і емоційного стану, змусити повірити, довіритися, угадати Ваш настрій, соціальний стан, особливості характеру, а потім скористатися цим – так тут і «справжнім» психологам є чому повчитися!»

Завдання.

Розкрийте зміст прислів'їв і приказок на психологічну тему.

1. Наука в ліс не веде, а з лісу виводить.
2. Щоб пізнати людину, треба з нею пуд солі з'їсти.
3. Яблуко від яблуні недалеко падає.
4. Товариш пізнається в біді.

Завдання.

Визначте, які види психічних явищ (процеси, властивості, стани) виявляються в таких ситуаціях:

1. Школяр зосереджено виконує домашнє завдання.
2. Дівчина, повернувшись додому, із захопленням переповідає сюжет нового фільму матері.
3. Начальник дуже суворий із підлеглими, грубо поводить з ними, дратується з будь-якого приводу.

4. Хлопчик дуже засмутився, дізнавшись, що їхній клас не їде на екскурсію.
5. Офіціант перераховує відвідувачу всі найменування наявних в асортименті вин.

Завдання.

Визначте, які галузі психології вирішують такі завдання:

1. Визначити фактори, що впливають на перебіг кризи підліткового віку.
2. Виявити причини зниження продуктивності праці на підприємстві.
3. Розробити способи залучення уваги учнів на уроці.
4. Виявити лідера в колективі й залучити його до організації групової роботи.
5. Визначити темперамент людини за особливостями поведінки.
6. Вивчити вплив добових біоритмів людини на продуктивність її праці.
7. Установити обсяг короткочасної пам'яті в людей похилого віку.
8. Розробити способи встановлення ділових взаємин у колективі, що формується.

Завдання.

Визначте, які методи психологічних досліджень використовувалися в таких ситуаціях:

1. Для перевірки дієвості розробленої вченими методики швидкого навчання іноземної мови організовується дослідження, під час якого одну групу піддослідних навчають запропонованим способом, а іншу – традиційним. Потім результати порівнюються.
2. Групі людей необхідно письмово відповісти на запитання про їхні інтереси.
3. Психолог пропонує дітям намалювати неіснуючу тварину.
4. На консультації в психолога відвідувач розповідає про проблеми, які його турбують.
5. Досліджуючи трудову діяльність менеджера, психолог залишається непомітним у приміщенні.
6. Щоб дізнатися про особливості міжособистісних стосунків, що виникають у групах туристів, які прямують далекими маршрутами, психолог, вдаючи звичайного туриста, приєднується до однієї з груп.
7. Під час відбору учнів у клас для обдарованих дітей психолог вивчає їхні здібності.

Завдання.

У багатьох річках живе найпростіша за своєю будовою тварина – губка. Губку можна припикати розпеченим залізом, пропускати через її тіло електричний струм, але тварина ніяк не реагує на подразники. Поясніть, чому так відбувається?

Завдання.

Павук, що знаходиться в банці разом із мухою, «не впізнає» її, навіть якщо дуже голодний, тоді як за звичних умов навмисно ловить комаху в павутину та з'їдає. Поясніть поведінку павука.

Завдання.

Назвіть форми поведінки тварин.

1. Мурашиний лев (родина комах із ряду сітчастокрилих), ледь вилупившись із яйця, виповзає на мурашину стежку, що вабить його запахом мурашиної кислоти. Там він обирає суху піщану ділянку, де викопує ямку й ховається в ній. Мураха, яка біжить цією стежкою, оббігає ямку, але в цей момент неминуче скидає вниз кілька піщинок, які падають на голову мурашиного лева. Мурашиний лев сильним рухом голови викидає струмінь піску саме в той бік, звідки на нього посипалися піщинки, і збиває мураху. Вона падає прямо в розкриті клішні мурашиного лева, який з'їдає її.
2. Недалеко від клітки на підлозі лежить персик. Шимпанзе спробував лапою дістати його, але не зміг. Не допомогли ні кривий прутик, ні палиця. Тоді мавпа схопила гілку та спробувала просунути її між прутами клітки. Сучки заважали впоратися з завданням, тож шимпанзе їх обламав і дістав, нарешті, персик.
3. Собаки допомагають саперам відшукувати та знешкоджувати міни. Наприклад, вівчарка Дік знайшла понад 12 000 мін.

Завдання.

Згідно з правилами поведінки в школі учні повинні працювати на уроці доти, доки вчитель скаже: «Урок закінчено. Можна йти», – навіть якщо дзвінок пролунав раніше. Але часто дзвінок наприкінці уроку викликає в школярів рухливе збудження, вони припиняють

працювати, прагнучи якнайшвидше вийти з класу. Який фізіологічний механізм лежить в основі описаного психічного явища?

Завдання.

Визначте, яка діяльність – свідома чи несвідома – представлена в наведених нижче прикладах?

1. Учень швидко й правильно виконує множення багатозначних чисел, але не пам'ятає правил множення.
2. Під час сеансу гіпнозу респонденту, що перебуває в гіпнотичному стані, було запропоновано вкрати гаманець у товариша. Респондент не зміг виконати цього завдання, а ось інші накази – умитися, взяти книгу – виконав.
3. Готуючись до публічного виступу, до іспитів, змагань або відповідальної ділової зустрічі, дуже корисно заздалегідь змодельовати свою можливу емоційну реакцію. Таке попереднє «програвання» різних емоційних ситуацій, зазвичай, допомагає розумніше й спокійніше вирішувати безліч життєвих конфліктів, не витрачаючи психофізіологічних резервів організму.

Завдання.

Письменник А. Беляєв створив у своїй уяві голову професора Доуеля, наділену здібностями відчувати, мислити, згадувати, тобто здатністю продукувати психіку. Цей фантастичний образ має під собою реальні основи, тому що голову (точніше, мозок) вважають органом психіки, а психіку, відповідно, функцією мозку. Чи могла насправді функціонувати голова професора Доуеля? Чи буде така голова мислити? Які особливості психіки відрізнятимуть цей своєрідний суб'єкт (якщо можна так його назвати) від інших людей?

Завдання.

Індивідуальність особистості істотно визначається специфікою взаємодії півкуль. Користуючись інформацією, наведеною в таблиці 1.1, визначте, яка з півкуль виконує такі функції:

- керує правою частиною тіла й відповідає за раціонально-логічну оцінку дійсності;
- керує лівою частиною й пізнає світ за допомогою емоцій;
- реалізує здатність до одномоментного сприйняття предметів, зображень, ситуацій;
- сприймає конкретні деталі, частини, елементи;
- 12 переважно оперує знаковою інформацією;
- забезпечує можливість логічних конструкцій;
- здійснює розпізнавання облич людей, сприйняття музики, різних невербальних звуків (наприклад, шуму дощу, шелесту листя тощо);
- відповідає за орієнтацію в просторі, розпізнавання складних образів, емоційне ставлення до сприйнятих об'єктів.

Таблиця 1– Функціональна специфіка півкуль мозку

Ліва	Права
Хронологічний порядок	Поточний час
Читання карт, схем	Конкретний простір
Запам'ятовування імен, слів, символів	Запам'ятовування образів, конкретних подій, упізнавання облич людей
Мовна активність, чутливість до сенсу	Емоційна активність
Оптимізм	Песимізм
Детальне сприйняття	Цілісне, образне сприйняття
Технічна творчість, точні знання	Художня творчість, емоційність

Література до вирішення практичних завдань розділу 1: 1,2,3,4,7 та інш.

Розділ 2. Психічні процеси та стани. Психологічна характеристика особистості

Відчуття

Завдання.

Визначте відповідність між прикладами та явищами, що їх пояснюють.

1. Перебуваючи деякий час у приміщенні, людина перестає відчувати запах гару.
2. Андрій Скрябін мав кольоровий слух, тобто чув звуки, пофарбовані в різні кольори.
3. Орієнтування сліпоглухих у навколишньому світі обумовлюється активізацією нюхових, рухових і вібраційних відчуттів.
4. Після обтирання обличчя холодною водою гострота зору водія підвищилася внаслідок: а) адаптації. б) синестезії. в) сенсibiliзації.

Завдання.

Побудуйте логічний ряд із понять у такий спосіб, щоб кожне попереднє було родовим (загальнішим) щодо наступного поняття. Відчуття, психіка, дотик, пізнання, відображення, чуттєвий образ.

Завдання.

Виберіть слова, що характеризують особливості відчуттів людини. Суб'єктивність, первинність, відображення, чуттєвий образ, подразливість, пізнавальний процес, живе споглядання, виборче відображення, рефлекторність, матеріальність, об'єктивність, вторинність, інформативність, абстрактність, предметність, властивість мозку.

Увага

Завдання.

Укажіть, які умови стимулюють виникнення й підтримання мимовільної та довільної уваги під час навчання. Визначення питань; виконання невеликих завдань протягом короткого відрізка часу; усвідомлення поточних результатів діяльності у формі внутрішнього словесного звіту; особливості подразників (новизна, абсолютна й відносна сила, контраст, зміна); найкращий розпорядок діяльності, створення звичних умов діяльності; використання потреб та інтересів, із задоволенням яких пов'язаний матеріал, що сприймається; постановка істотних цілей і завдань діяльності; розширення кола уявлень і розвиток в учнів пізнавальних інтересів.

Завдання.

Дайте відповідь, чому:

- а) світлова реклама влаштована так, що світло то загоряється, то гасне;
- б) льотчики не можуть одночасно низько вести літак і відшукувати на землі дрібні предмети;
- в) перебуваючи в гостях і будучи повністю захопленим розмовою зі співрозмовником, Ви ментально реагуєте на своє ім'я, неголосно вимовлене в іншій групі гостей («феномен вечірки»);
- г) живий, але поверхневий розум французи визначають так: він не здатний до справи, що вимагає тривалого дихання;
- д) у багатьох спортивних змаганнях звучить попередня команда.

Завдання.

Які особливості уваги ілюструють наведені нижче приклади з життя видатних людей? Від чого залежить їхня увага?

1. А. Фур'є до 30-річного віку відрізнявся неприборканим жвавим характером і нездатністю до старанності, але, ознайомившись із математикою, став іншою людиною, а згодом – ученим.
2. Б. Мальбранш випадково й проти свого бажання почав читати трактат Декарта про людину. Це так збудливо подіяло на нього, що викликало сильне серцебиття, через що доводилося постійно відкладати книгу, щоб зітхнути вільно; унаслідок чого він став картезіанцем.
3. Коли І. Ньютон вирішував якусь наукову задачу, він перебував у постійному збудженні, що не давало вченому ні хвилини спокою.

Завдання.

Прокоментуйте наведені ситуації. У чому причини неухважності? Геніальність робить людей неухважними чи увага робить із них геніїв?

1. Одного разу І. Ньютон задумав зварити яйце. Узавши годинник, він запам'ятав початок варіння, але через деякий час виявив, що тримає в руках яйце, а варить годинник.
2. Відома історія, коли Н. Жуковський прийшов додому й подзвонив; через двері запитали: «Вам кого?» Він у відповідь: «Скажіть, чи вдома господар?» – «Ні». – «А господиня?» – «Ні, і господині немає. А що передати?» – «Скажіть, що приходив Жуковський».

3. Одного разу у відомого математика Гільберта був званий вечір. Після приходу одного з гостей мадам Гільберт відвела чоловіка в бік і сказала: «Давид, піді зміни краватку». Гільберт пішов. Минула година, а він все не повертався. Стривожена господиня будинку вирушила на пошуки чоловіка і, заглянувши в спальню, виявила, що він міцно спить у ліжку. Прокинувшись, Гільберт згадав, що, знявши краватку, автоматично став роздягатися далі й, одягнувши піжаму, ліг у ліжку.

4. Дені Дідро, наймаючи візників, забував відпускати їх, через що йому доводилося платити за всі дні, які вони марно простоювали біля його будинку.

Завдання.

Прочитайте текст. Визначте найуважнішого. Відповідь аргументуйте.

Якось зав'язалася суперечка, хто найуважніший. Один стверджував, що це Іван Іванович: «Коли він читає книгу або слухає, що йому говорять, то ніщо його не може відволікти: ні поява когось у кімнаті, ні розмова сусідів, ні звук радіо. Уся його увага поглинена тим, що він робить у цей момент».

Інший учасник вважав найуважнішим Павла Миколайовича: «Із яким би захопленням він не розповідав (здається, що він весь поглинений розповіддю), жодна деталь поведінки учнів у класі не вислизає з його уваги. Він бачить і чує все, що діється навколо».

Третій вважав, що уважнішим за всіх є Микола Васильович: «Одного разу ми йшли в повній темряві дорогою й раптом несподівано спалахнуло та відразу згасло світло електричного ліхтарика. Ми встигли лише ледь помітити фігуру чоловіка, а Микола Васильович за цю коротку мить розгледів і чоловіка, і автомат у його руках, і що поруч стоїть собака, і навіть побачив червону зірочку на кашкеті. Виявилось, що він все помітив правильно. Ми зустріли прикордонника».

Пам'ять

Завдання.

Проаналізуйте подані твердження. Які з них неправильні? Поясніть свою точку зору.

1. Механізм короткочасної пам'яті дозволяє інформації зберігатися менше секунди.
2. Ємність довгострокової пам'яті й тривалість зберігання в ній інформації залежить від важливості матеріалу, що запам'ятовується.
3. Інформація завжди легше відтворюється в тому контексті, у якому відбувалося її запам'ятовування.
4. Ми завжди довше пам'ятаємо про роботу, яку встигли закінчити.
5. Серйозне опрацювання матеріалу протягом короткого часу призводить до більш ефективного запам'ятовування, ніж тривале його вивчення.
6. Завжди легше згадати будь-який елемент минулого досвіду, ніж упізнати його серед інших предметів.
7. Короткочасна пам'ять істотно поліпшується у віці від 5 до 11 років.
8. Процеси пам'яті не пов'язані з процесами мислення.
9. В оперативній пам'яті інформація зберігається триваліший термін, ніж у короткочасній.

Завдання.

За яких умов названі образи належать до пам'яті, а за яких до уяви? Опосередкований спосіб, трансформований образ, художній образ, образ уявлення, синтезований образ, образи-копії, типовий образ, музичні образи-уявлення, акцентований образ, фантастичний образ, свідомо реконструйований образ, асоціативний образ, послідовний образ, гіперболізований образ, образи сновидінь, галюцинаційні образи.

Завдання

Індивідуальні відмінності пам'яті виявляються, зокрема, в тому, що деякі люди продуктивніше зберігають образний матеріал, інші – словесний, а треті однаково запам'ятовують і той, і інший. Визначте, у яких твердженнях мова йде про наочно-образний, словесно-логічний (абстрактний) чи проміжний типи пам'яті.

Сталевари пам'ятають безліч відтінків червоного кольору; математик легко запам'ятає інформацію у вигляді формули; продавець пам'ятає ціни й види продукту певної ваги; студент на іспиті пам'ятає, що потрібний йому матеріал був надрукований на сторінці зліва внизу;

закрійник пам'ятає лекала поширених фасонів і легко впізнає їх за описом замовника; живописець пам'ятає поєднання кольорів заходу в Гімалаях; музикант на слух може награти будь-яку мелодію; літній учитель пам'ятає обличчя учнів багатьох своїх випусків; учитель-літератор знає на пам'ять величезну кількість віршів; жителі північних районів пам'ятають різні «кольори білого снігу»; поліглот вільно володіє 12 мовами; читач, що випадково закрив книгу, легко знаходить місце, на якому зупинився; приїхавши вдруге до малознайомого міста, людина чітко уявляє дорогу до потрібного місця.

Завдання

Визначте, за яких обставин пам'ять працює краще, а коли гірше.

Коли ми старіємо; коли ми хочемо показати себе якнайкраще; коли ми поглинені цікавою роботою; коли нас кваплять; коли на нас тиснуть обставини; коли виникають фактори, що відволікають; коли нас перебивають; коли нас переповнюють почуття (збудження, захват, гнів тощо); коли ми занурені в роздуми; коли ми втомилися або хочемо спати; коли ми перебуваємо у звичному середовищі; коли ми діємо на «автопілоті»; коли ми не розуміємо сенсу інформації, яку сприймаємо; коли ми діємо в напрямку до свідомо поставленої мети; коли ми перебуваємо в стресі; коли ми перебуваємо в депресії; коли ми надто тривожні; коли ми перебуваємо в умовах дефіциту часу.

Завдання

Аналізуючи висловлювання, поясніть взаємозв'язок пам'яті й інших психічних функцій.

1. Народна мудрість говорить: порожня голова не думає.
2. Багатство пам'яті – міра опанування матеріальною й духовною реальністю.
3. Хороша пам'ять – основа навчання.
4. Чим людина розумніша, тим краще її пам'ять,
5. Багатий запас слів – показник хорошої пам'яті й розуму.
6. Будь-яка наукова робота сприяє кращій пам'яті.
7. Якщо людина втрачає пам'ять, вона втрачає й розум.
8. Без пам'яті людина перестає бути особистістю.
9. Завдяки пам'яті людина стає людиною.
10. Якщо є хороша пам'ять, можна задовольнитися вельми середнім інтелектом.

Завдання

Визначте, про які види пам'яті йдеться у фрагментах. Які ознаки на це вказують?

1. Б. Спіноза говорив: «... усякий переходить від однієї думки до іншої, залежно від того, як звичка розташувала в його тілі образи речей. Солдат, наприклад, побачивши сліди коня на піску, негайно ж переходить від думки про коня до думки про вершника, а звідси – до думки про війну тощо. Селянин же від думки про коня – до думки про плуг, поле тощо, так же будь-хто від однієї думки переходить до тієї чи іншої згідно з тим, чи звук він з'єднувати й пов'язувати образи речей таким чи іншим способом».
2. Марсель Пруст у романі «У пошуках втраченого часу» описує епізод, коли він, умочивши шматочок бісквіта в чай, відправив його до рота. У момент, коли шматочок торкнувся піднебіння, він відчув надзвичайне й незвичне почуття: сьогодення з усією його нудною похмурістю зникло, а смакове відчуття потягнуло за собою ланцюжок образів із щасливого дитинства: «Раптом у моєму розумі спливла давня картина. Смак цей був таким же, що й у маленького шматочка бісквіта, яким недільними ранками в Комбре ... пригощала мене моя тітка Леоні, після того, як вмочала його у свій настояний на травах чай». Довгий поетичний опис своїх спогадів Пруст закінчив відомою фразою: «Увесь Комбре та його околиці, усе, що має форму й об'єм, місто з його садами – все вихлюпнулося з моєї чашки чаю».

Мислення

Завдання

Найпоширенішим є поділ стилів мислення на «теоретиків» (або, у близькій типології В. Оствальда, «класиків») і «емпіриків» («романтиків»). Визначте в наведених нижче характеристиках, де мова йде про «теоретиків», а де про «емпіриків».

1. Вони характеризуються великою спостережливістю, допитливістю, віртуозним використанням порівняльного аналізу.

2. Вони вважають, що відкриття визначаються яскравими спалахами уяви.
3. Згідно з їхньою точкою зору, те, що не можна спостерігати в досвіді, не можна використовувати в науковому міркуванні.
4. Їхня цінність полягає в тому, що зроблені ними відкриття слугують вихідною інформацією для наукового прориву, який реалізується іншими.
5. Їхня сильна сторона – аналітичність, раціональність мислення, невисока емоційність.
6. Вони визнають наукою тільки встановлення зв'язків між безпосередньо вимірюваними величинами.
7. Вони долучаються до прориву, позначеному зусиллями інших, і роблять результат доказовим і переконливим.
8. Коли в матеріалі є «біла пляма», вони заповнюють відсутні деталі гіпотезою, що спирається на інтуїцію.
9. Їхня слабкість у надмірній, часто необґрунтованій довірливості щодо знайдених закономірностей.
10. Вони менш спостережливі ніж інші, але й не настільки довірливі.

Завдання

Прокоментуйте наведені визначення мислення й оберіть, на Ваш погляд, найбільш правильні.

1. Мислення – це процес, що завжди спирається на дані чуттєвого досвіду.
2. Мислення – це простий ланцюг асоціацій, що протікають у свідомості.
3. Мислення – це опосередковане й узагальнене відображення дійсності, вид розумової діяльності, що полягає в пізнанні сутності речей та явищ, закономірних зв'язків і відносин між ними.
4. Мислення – це процес переробки споглядання й уявлень у поняття.
5. Мислення – це процес переробки інформації.
6. Думка – це біоструми мозку.

Уява

Завдання

Уставте назву виду уяви, пропущену у визначеннях.

1. Уява, яка з'являється в результаті опису, розповіді, креслення, схеми, символу або знака, є ... уявою.
2. Уяву, що характеризується створенням образів, які не втілюються в життя, називають ... уявою.
3. Уява, яка передбачає самостійне створення образів, речей, що не мають аналогів, нових, реалізованих в оригінальних і цінних продуктах діяльності, називають ... уявою.

Завдання

Уставте назву форми уяви, пропущену у визначеннях.

1. Форма уяви, що реалізується в «склеюванні» різних непослєдних якостей у повсякденному житті, називається ...
2. Форма уяви, що полягає у виокремленні суттєвого, повторюваного в образах, називається ...
3. Форма уяви, що полягає в збільшенні або зменшенні предмета, зміні якості його частин, називається ...
4. Форма уяви, що полягає в підкресленні будь-яких ознак, називається ...
5. Форма уяви, що полягає у вирівнюванні відмінностей предметів і виявленні рис подібності між ними називається ...

Завдання

Які з психологічних явищ можна віднести до продуктів пасивної уяви, а які до активної?

Мрія; образи сновидінь; образи, спрямовані на той чи інший спосіб рішення ситуації; образи, що виходять від самого суб'єкта як учасника подій, що розгортаються; образи, спрямовані на виконання творчого завдання; образи, не пов'язані з волею.

Мовлення

Завдання

Визначте особливості таких видів мовлення: діалогічного, монологічного, писемного, внутрішнього.

1. Мовлення, у якому відсутні немовні комунікативні засоби (жести, міміка, пантоміма тощо).
2. Мовлення, зміст якого зрозумілий завдяки конкретній ситуації спілкування.
3. Мовлення, у якому граматичні зв'язки виражені найповніше.
4. Переважно не спонтанне мовлення.
5. Заздалегідь заплановане мовлення.
6. Граматично неформлене мовлення.
7. Мовлення, у якому подальші висловлювання переважно обумовлені попередніми висловлюваннями співрозмовників.
8. Мовлення, під час якого виникає необхідність одну й ту саму думку висловити в різних послідовних висловлюваннях.

ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА

Завдання

Визначте, до якої категорії емоційних явищ (стенічні й астенічні емоції, настрій, афект, стрес) належить переживання, описане в кожному випадку. За якими ознаками це можна встановити?

1. Отримавши у свої ворота гол, гравці стали непізнаваними – куди й поділися їхній запал та одержимість.
2. Під час складання вступного іспиту з математики сильний учень, відмінник не може впоратися з простенькою задачею. Він каже, що у нього якийсь дивний стан: усе забув.
3. Учень 7 класу розповідає, що коли він дуже засмучений, то завжди всім починає говорити грубості. Злість так захоплює його, що він хоче її вилити на інших. Через це виникають сварки, бійки й інші непорозуміння. Пізніше він шкодує про скоєне й кається.
4. Під час навчання стрибкам із парашутом деякі новачки не знаходять у собі сили, щоб вистрибнути з літака. Інших тільки повторним наказом вдається змусити зробити крок за його межі. Страх і хвилювання не залишають їх і тоді, коли шовковий купол парашута розкривається над головою. Люди втрачають здатність сприймати те, що відбувається, і не можуть зробити жодної розумної дії. Іноді такий стан не можна подолати й доводиться прощатися з мрією про стрибки.

Завдання

Визначте, які види почуттів описані.

1. «Я танув і тремтів від невимовної насолоди, коли писав музику до «Онегіна» (із листа П. І. Чайковського).
2. Після довгих зусиль учневі вдалося вирішити важке завдання, наслідком чого стала нестримна радість.
3. Хлопчик-староста був зовсім пригнічений тим, що хлопці назвали його «зрадником», оскільки він повідомив класному керівнику, хто розбив скло.

Завдання

Зі списку випишіть а) почуття; б) емоції; в) відчуття.

Поясніть різницю між поняттями. Азарт, безпека, занепокоєння, подяка, добробут, страх, огида, гнів, вина, велич, влада, захоплення, зарозумілість, голод, гордість, сум, довіра, обов'язок, гідність, спрага, жалість, турбота, заздрість, зловтіха, злість, інтерес, краса, лінь, любов, помста, надія, гордість, гнів, ніжність, ненависть, ворожість, непевність, незадоволення, образа, обожнювання, самотність, обережність, відповідальність, відраза, огида, патріотизм, туга, передчуття, презирство, зневагу, відданість, пристрасть, радість, розчарування, роздратування, каяття, розгубленість, ревності, нудьга, сексуальність, сміховинність, співчуття, власність, сумнів, спокій, справедливість, страх, сором, тривога, смуток, приниження, переконання, повага, здивування, задоволення, втома, честолобство, гумор, лютть, розпач

ВОЛЯ

Завдання

Чи може бути вольове явище недієвим? Наведіть приклад. Визначте, де в поданих ситуаціях виявляється спонукальна, а де – гальмівна функція волі.

1. П'ятикласник наполегливо працює над завданням із математики, тому що мама дозволяє йому гуляти тільки тоді, коли уроки зроблені.
2. Під час повітряного бою льотчик отримав смертельне поранення. Якоїсь мить він зрозумів, що, якщо випустить із рук штурвал літака, загинуть усі, хто в ньому перебуває. І ось льотчик продовжує керувати літаком. Він благополучно садить його на землю і... з літака його виносять уже мертвим.
3. Абітурієнт уже втретє недобирає балів для вступу на навчання до обраного ЗВО, тож наступного року буде ще більш старанно готуватися.
4. Студент наполегливо вчить формули всю ніч перед іспитом. Очі злипаються, однак він підбадьорює себе думкою, що це останній іспит і він повинен здати його добре, аби не втратити стипендію.
5. Офіціанта образив клієнт ресторану, обливши його горілкою. Однак хлопець стійко переніс цю образу, сподіваючись отримати щедрі чайові.
6. Жінка третій день сидить на дієті, щоб до суботи схуднути до розміру сукні, яку вона планує одягнути на важливу подію.
7. Тринадцятирічний хлопчик купив скарбничку для того, щоб не витратити гроші, які він збирає на шкіряну «косуху».
8. Перед боксерським поєдинком Дерек Чисора дав ляпаса Віталію Кличку й виплюнув воду в обличчя його братові Володимирі, однак брати Клички витримали зневагу й не стали відповідати кривдникові поза рингом.

Завдання.

Визначте, які властивості волі (збудливість вольового зусилля, його тривалість, енергійність, придушення дії або здатність до затримки) виявилися в кожній із ситуацій.

1. Згідно з переказами, грецький воїн, пробігши понад 40 км із містечка Марафон в Афіни та принісши звістку про перемогу греків над персами, упав мертвим на міській площі.
2. Конструктор Н., навчаючись у школі, дуже погано креслив, тож вирішив удосконалювати свої вміння. Він почав відвідувати креслярський гурток. Оскільки заняття проходили щопонеділка, хлопцю доводилося проводити за креслярською дошкою всю неділю. За рік учитель визнав креслення Н. кращими в школі.
3. Десятикласник, повертаючись зі школи вздовж берега замерзлої річки, почув крики про допомогу. Побачивши хлопчика, що борсається у воді, юнак скинув взуття, куртку та стрибнув у крижану воду.
4. Жінка поводи́ла себе дивно: підходила до холодильника, кланялася йому й відходила. Пояснювалося все просто: вона хотіла схуднути й написала на холодильнику записку: «Не жертви після 18.00. Якщо зрозуміла – кивни»

Література до вирішення практичних завдань розділу 2: 1,2,3,4,5,7 та інш

Розділ 3. Психічні властивості. Психологічний аналіз діяльності

Спрямованість особистості

Завдання

Визначте, у яких поданих ситуаціях поведінка є діяльністю, а в яких – ні.

1. Дитина будує будиночок із кубиків.
2. Люди похилого віку прогулюються на свіжому повітрі.
3. Людина гризе нігті в стані задумливості.
4. Студент пропускає ранкові заняття, оскільки йому не хочеться рано прокидатися.
5. Школяр малює каракулі на сторінках підручника.
6. Продавець обважає покупців.
7. Людина розмовляє уві сні.

Завдання.

Визначте, на актуалізацію яких потреб і мотивів орієнтовані сформульовані дії.

1. Якщо Ви хочете гарно провести вечір, відвідайте наше кафе.
2. Якщо ти зараз підеш, то більше ніколи не побачиш мене.
3. Якщо Ви не припините розмовляти зі мною в такому тоні, я змушений буду просити Вас залишити мій кабінет!
4. Розкажи Дідові Морозу вірш про ялинку, і він дасть тобі подарунок.
5. Щоб Ваші вихованці росли здоровими й сповненими сил, додавайте в корм спеціальні вітаміни.
6. Якщо хочеш сьогодні мати вигляд «на всі сто», ходімо до мого знайомого перукаря.
7. Додай, будь ласка, звук, а то ми не почуємо новин.
8. Приміряйте, будь ласка, цю сукню! Вона так пасує до Вашого іміджу!
9. Не забудь погуляти з собакою, інакше вона буде вити всю ніч.
10. Негайно лягай спати, інакше вранці проспипиш!

Самосвідомість і Я-концепція

Завдання

Установіть відповідність.

А. Переконавання.

Б. Мотиви.

В. Рівень домагань.

1. Ніколи не змінюю своїх рішень.
2. Не хочу вчити психологію – краще посплю.
3. Мені достатньо чотирьох балів.
4. Навчаюсь, тому що потрібен диплом.
5. Обманювати іноді можна, якщо це на благо іншій людині.
6. Хочу отримати перший дорослий розряд із баскетболу.
7. Учитель не повинен ображати дитину.
8. Навчаюсь, тому що хочу реалізуватися в професії.
9. Хочу, щоб мене поважали одногрупники.
10. Людина в житті повинна спробувати все.

Завдання

Опишіть життєві ситуації, за яких відбувається актуалізація різних типів самооцінки: адекватної, неадекватно завищеної, неадекватно заниженої.

Завдання

Розробіть декілька психологічних рекомендацій щодо взаємодії з людьми, які мають різні типи самооцінки.

Темперамент

Завдання

Ознайомтесь зі зразками прояву в поведінці людей властивостей індивіда та властивостей особистості. Виберіть окремо зразки поведінки, що характеризують індивіда, та властиві лише особистості.

1. У дівчинки помітна повільність у моториці, у мовленні, у мисленні, у протіканні інших пізнавальних процесів, у виникненні почуттів. Вона неспішно й важко переключається з однієї діяльності на іншу.
2. Студент розповів про те, як він розподіляє час між навчанням, спортом та особистим життям.
3. Пан М. вступив у політичну партію.
4. Викладач Г. вирізняється серед інших виразною мімікою, різкими рухами й швидкою ходою.
5. Учитель вніс пропозиції, запровадження яких значно підвищило успішність учнів під час навчання в школі.
6. В інженера ІІІ. хороша дикція та приємний голос.

Завдання

Саша – типовий представник сангвінічного темпераменту. Яку з рис особистості сформувати в нього найлегше?

Завдання

Оля – типовий представник меланхолійного темпераменту. Які риси особистості можуть сформуватися в неї?

Завдання

Уявіть, що Ви – керівник фірми й підбираєте співробітників. Людей якого типу темпераменту Ви б хотіли бачити на таких посадах: секретар-референт, водій, агент із реклами, агент зі зв'язків із громадськістю, бухгалтер, охоронець? Поясніть свій вибір. Під час виконання завдання використовуйте інформацію про темпераменти.

Темперамент і діяльність

Завдання

Прочитайте текст. Визначте тип темпераменту осіб.

Чотири втомлених мандрівники о півночі дісталися міської брами. Ворота зачинені, варта міцно спить.

Перший мандрівник сів на землю. «От не щастить, варто було у врядигоди раз вибратися з дому, і таке невезіння! Що ж робити – до ранку далеко, згадаєте мене, ще й дощ піде», – примовляв він крізь сльози.

«Чого тут бурчати, виб'ємо ворота, й уся справа!» – гарячкував другий із чоловіків, гамселячи кулаком у ворота.

«Друзі, зберігайте спокій, не варто метушитися, сядемо й почекаємо, літня ніч така коротка», – заспокоював попутників третій мандрівник.

«Навіщо сидіти й дивитися? Глянемо на ворота ближче. Дивіться, під ними велика щілина. Нумо подивимося, раптом через неї проліземо», – взяв у свої руки ініціативу четвертий попутник.

Характер

Завдання

Подані риси характеру розподіліть за групами. Наведіть ще по два приклади до кожної з груп.

1. Ставлення до праці
2. Ставлення до інших людей
3. Ставлення до самого себе
4. Вольові риси характеру

Наполегливість, товариськість, егоїзм, скромність, ініціативність, чуйність, консерватизм, ощадливість, сугестивність, самокритичність, зарозумілість, витримка.

Завдання

Визначте, який типу темпераменту характеризують такі психологічні особливості:

- замкнутий, важко зближується людьми;
- говорить жваво, швидко, багатослівний, товариський;
- надмірно гучний голос;
- спокійна, дещо уповільнена мова, скупий на слова;
- тиха, невпевнена мова;
- схильний перебивати, захоплювати ініціативу в розмові;
- мова має яскраве емоційне забарвлення;
- рухи спокійні;
- обережні, боязкі рухи;
- рухи різкі;
- багато зайвих рухів;
- береться за справу швидко, енергійно;
- швидко й легко переключає увагу;
- увага стійка, переключається повільно;
- цікавиться багато чим, але не довго;
- у роботу включається не поспішаючи, але ґрунтовно;
- зрідка проявляє ініціативу;

- болісно й довго переживає невдачу;
- живий погляд;
- стримана, невпевнена міміка.

Завдання.

Прочитайте інформацію, подану в уривках, і визначте тип темпераменту

1. Улюблений колір – червоний. Вони живуть сьогоднішнім днем. Уже в дитинстві «червоні» діти серед кольорових олівців вибирають саме червоний. І весь світ для них здається яскравим і дивним.
2. Довго пам'ятають образи. Завжди серйозні, майже ніколи не відчувають свободи й розкутості, приємної веселості. Вони ніколи не бувають активістами й громадськими діячами. Геніїв на нашій планеті якраз більше серед цих людей. Учені стверджують, що їх приблизно 48 %. Цікаве спостереження зробили лікарі: люди даного типу темпераменту в сільській місцевості нерідко перетворюються на флегматиків, а то й на сангвініків. Можливо, впливає свіже повітря, вода, їжа, праця й те, що в селі немає великого скупчення людей.
3. Нелегко розсмішити або розгнівати. Вони роблять усе без поспіху. Їхні смаки: спокійна музика, спокійна обстановка, пастельні кольори (перевагу надають синьому – світло-блакитному). Надійні в дружбі, сім'ї. В екстремальних умовах губляться, тому потребують підтримки.
4. Завжди перебувають із кимось у стані «війни». Медики стверджують, що в спеціалізованих, колоніях, в'язницях їх найбільше. Вони надмірно агресивні. Серед композиторів, поетів, акторів, художників багато людей даного типу. Вони розкуті, компанійські. Музику люблять гучну, кольори дуже яскраві, різку зміну подій. Професії таких людей часто пов'язані з ризиком: дресирувальник, верхолаз, альпініст, атлет цирку, льотчик-випробувач, мандрівник.

Завдання

Які риси характеру виявляються в таких ситуаціях:

1. Людина ретельно готується до публічного виступу.
2. Дівчинка постійно розкидає свої речі, незважаючи на зауваження матері.
3. Школяр часто приходив на заняття з невиконаним домашнім завданням.
4. Старший брат не бажає ділитися солодощами з молодшим.
5. Співробітник не любить, коли його публічно хвалить керівник.
6. У компанії друзів він завжди в центрі уваги.
7. Юнак докладає максимум зусиль, щоб потрапити на міжнародні змагання.
8. Він не може відмовити, коли звертаються за допомогою.
9. Він завжди вітає зі святами всіх рідних і знайомих.
10. Навіть незначна критика викликає в нього негативну реакцію.

Психологія Діяльності

Завдання

У яких прикладах виявляються вміння, навички, звички?

1. У цеху працює мостовий кран. У кабіні кранівника три важелі: один – піднімає й відпускає вантаж, інший – просуває кран поперек цеху, третій – переміщує міст крана уздовж осі. Працюючи всіма важелями, кранівник переміщує вантаж трьома осями так, що вантаж рухається прямою лінією.
2. Недосвідчений кранівник пересуває вантаж по кожній осі, працюючи по черзі кожним важелем. Вантаж рухається начебто стрибками й ламаною лінією: рухається, зупиняється, потім рухається в іншому напрямку.
3. Коли спортсмен-початківець учить перезаряджати гвинтівку, він нерідко шепоче: «Раз – повернути ліворуч, два – потягнути до себе, три – штовхнути від себе, чотири – повернути праворуч».
4. При переході вулиці з одностороннім рухом, подивившись ліворуч, назустріч транспорту, що рухається, Ви, дійшовши середини дороги, відчуєте потребу подивитися праворуч, хоча й добре знаєте, що транспорт звідти не може рухатися.

5. Спочатку учень думає над тим, ставити чи не ставити кому в реченні. Для цього він згадує правила пунктуації, вибирає з них такі, що відповідають цьому випадку. Учень не може відразу визначити, потрібно чи не потрібно ставити кому в реченні.

6. Учень швидко, не витрачаючи часу на визначення типу речення, безпомилково ставить розділові знаки.

Завдання

У поданих ситуаціях виокреміть структурні компоненти діяльності (мету, умови виконання, дії).

1. Бажаючи гарно виглядати на весіллі подружки, дівчина зі старанністю шиє собі модну красиву сукню за викрійкою, знятою нею з модного журналу.

2. Щоб порадувати й здивувати своїх гостей, господиня вивчає кулінарні книги й обдзвонює знайомих у пошуку «екзотичних» рецептів страв.

3. Збираючись у далеку поїздку, автолюбитель перевіряє стан своєї машини: заливає повний бак бензином, оновлює мастило, підкачує колеса, купує мінімум запчастин.

4. Бажаючи отримати гідну оцінку на семінарі, студент йде в бібліотеку, терпляче конспектує наукову статтю, шукає відповіді на питання викладача.

Психологія спілкування

Завдання

Обробіть поданий текст для усного повідомлення в такий спосіб: витративши п'ять хвилин, використати всі відомі Вам засоби переконання, доповнити інформацію й подати повідомлення відповідно до завдання:

а) щоб сприймався нейтрально, наприклад, як наукове повідомлення на конференції;

б) спростувати його, піддати нападкам, усіляко очорнити;

в) подати у хвалебному тоні, щоб сприймався, наприклад, як реклама приватної практики знайомого психолога.

Щастя й удача обов'язково прийдуть

Психологи відзначають, що успіх зумовлений як елементами везіння, так і певною логікою, стереотипами поведінки, закладеними в нас самих. Ділову людину характеризує організованість, уміння чітко вести справи, правильно організувати робоче місце, час і себе, поєднувати у своєму іміджі елегантність і діловитість. варто іноді переглядати свої реальні можливості, цінності, коло спілкування – це дасть змогу більшою мірою планувати реальне.

Умійте позбавлятися від непотрібних емоцій: негативні стани гальмують Ваше просування вперед. Пам'ятайте, що можливих рішень завжди більше, ніж ми думаємо. Розвивайте в собі впевненість, вона передасться іншим, що 115 позитивно позначиться на стані Ваших справ. Учїться вмінню спілкуватися: слухати, розмовляти, ставити питання, відповідати на них.

Підсильте свої можливості, звернувшись до мови ділового одягу. Учїться розслаблятися й відновлювати свої внутрішні ресурси. Запорука успіху – у нашому бажанні самовдосконалюватись, в удосконаленні своєї зовнішності й особистісних якостей. Успіх приходить до тих, хто в нього вірить. Дорогу подуляє той, хто йде.

Завдання.

Виконайте завдання на формування правильності вживання граматичних і лексичних форм слова.

1. Прокоментуйте помилки у виразах: кримінальний злочин, вільна вакансія, прейскурант цін, пам'ятний сувенір, майбутні перспективи, сміливий ризик, перша прем'єра, моя автобіографія, перше бойове хрещення, хронометраж часу.

2. Усуньте багатослівність у виразах: кожна хвилина часу, відступати назад, у грудні місяці, уперше познайомитися, заповісти в спадок, у літній період часу, помилкова омана.

3. Поясніть значення слів-паронімів й укладіть звороти зі словами: зрівняти – порівняти; надягати – одягати; ефектний – ефективний; економний – економічний; невіглас – нечема; відряджений – відрядний; представити – надати; акціонерний – акціонерський; абонент – абонемент; парламентар – парламентарій.

4. Уставте закінчення, вживши слова в потрібній формі.

Кандидат економічних наук, доцент Іванова Ганна Іллівна очоли... підприємство у важкий період. Директор розгляну... проект зобов'язання, згідно з яким... здійснювалася реконструкція виробництва. На користь проекту висловилися відомі професор.... Згідно наказ... директора токар... і слюсар... інструментальники працювали протягом першого кварталу понаднормово. Завдяки успішн... перебіг... обставин, завдання виконано в строк. Цех... заповнені продукцією. Зараз всупереч негативн... змін... в економіці більшість відділів працюю... стабільно: це інженер..., бухгалтер..., інспектор.... П'ять маркетингологів відправи... у відрядження вивчати ситуацію, що склалася на ринку. Деяка частина наших працівників ще потребу... спеціальної підготовки.

Завдання.

Поясніть причини відсутності розуміння в міжкультурній комунікації. Використайте знання про психологічну дистанцію та її норми в різних народів.

1. Японці сідають досить близько одне до одного й частіше використовують контактний погляд, ніж американці; їх не дратує необхідність стикатися ліктями, колінами; американці вважають, що азіати фамільярні й надмірно «давлять», а азіати вважають американців занадто холодними й офіційними.
2. Коли зустрічаються й розмовляють два американці, вони стоять на відстані близько метра одне від одного, якщо ж це американець та японець – вони повільно пересуваються кімнатою: японець наступає, а американець відступає. Чому так відбувається?
3. Молоду пару, яка нещодавно емігрувала до Чикаго з Данії, запросили в місцевий американський клуб. За кілька тижнів після цього жінки з клубу стали скаржитися, що данець до них чіпляється, а чоловіки відчули, що датчанка своєю поведінкою нібито натякає на свою доступність у сексуальному плані.
4. При рукоштовпанні сільські жителі простягають руку здалеку й нахиляють корпус уперед, але з місця не сходять. Городяни наближаються до партнера досить близько для того, щоб потиснути руку. Чому так відбувається?

Завдання.

Проаналізуйте спостереження американського психолога Джейна Темплтона за поведінкою потенційного покупця. Чи є ця інформація достовірною для використання в процесі купівлі-продажу?

Якщо очі можливого покупця дивляться вниз, а обличчя він відвертає вбік, – Вам відмовлять. Навпаки, якщо клієнт щиро, а не механічно посміхається та його підборіддя виставлене вперед, то, ймовірно, він обмірковує Вашу пропозицію. Якщо погляд покупця зустрічається на декілька секунд із Вашим і він одночасно злегка посміхається, то клієнт схильний прийняти Вашу пропозицію. І нарешті, якщо він трохи опускає голову на обличчі помітна посмішка, будьте впевнені – покупка, дійсно, буде зроблена.

Соціальні групи

МІЖОСОБИСТІСНІ ВІДНОСИН ЛЮДЕЙ У СОЦІАЛЬНІЙ ГРУПІ

Завдання

Виберіть одну з груп, до якої Ви належите; це може бути дружня компанія, навчальна група тощо. Опишіть і проаналізуйте структуру цієї групи. Проілюструйте її конкретними прикладами.

Завдання

Наведіть приклади того, як соціальна роль спотворює сприйняття якостей людини, яка виконує цю роль, із повсякденного життя або зі ЗМІ.

Завдання

Прокоментуйте твердження Р. Кратчфілда: «Тенденція до конформності – фундаментальна властивість особистості».

Завдання

Наведіть приклади зміни поведінки, установок, переконань тощо з повсякденного життя, що відбуваються під впливом групи й групового тиску. Наведіть приклади того, як поведінка членів групи відрізняється від звичайної індивідуальної поведінки людей, що входять у неї. Які засоби впливу й тиску використовувала група?

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТІВ У УРУПІ

Завдання

Візьміть участь у вирішенні ситуаційних завдань з ідентифікації конфліктів (визначити причину конфлікту, предмет конфлікту, умови конфлікту).

Ситуація 1. Керівник заявив претензії підлеглому (у формі зауваження та штрафу) щодо його помилки, яка призвела до серйозних матеріальних збитків фірми. Чи є описана ситуація конфліктом? Відповідь обґрунтуйте.

Ситуація 2. Приймаючи на роботу співробітника, керівник фірми пообіцяв за два місяці перевести його на вищу посаду. Після закінчення зазначеного терміну обіцянка керівника не була виконана. Чи можна описану ситуацію ідентифікувати як конфліктну взаємодію? Якщо ні, то які перспективи переростання описаної ситуації в конфлікт.

Завдання

Візьміть участь у вирішенні ситуаційних завдань щодо визначення конфліктної ситуації (визначити причину конфлікту, конфліктну ситуацію, інцидент).

Ситуація 1. Вас нещодавно призначено менеджером по персоналу. Ви ще погано знаєте співробітників фірми, які ще теж не знають Вас в обличчя. Ви йдете на нараду до генерального директора, проходитье повз кімнату для паління й помічаєте двох співробітників, які курять і про щось жваво розмовляють. Повертаючись із наради, яка тривала одну годину, Ви знову бачите тих самих співробітників на тому самому місці за бесідою. Як би Ви вчинили в такій ситуації? Поясніть свою поведінку.

Ситуація 2. Ви начальник відділу. У відділі напружена ситуація: зриваються терміни виконання робіт, не вистачає співробітників. Виїжджаючи у відрядження, Ви випадково зустрічаєте свою підлеглу – молоду жінку, яка вже два тижні перебуває на лікарняному. Ви бачите її абсолютно здоровою. Дівчина когось із нетерпінням очікує в аеропорту. Як Ви вчините в такій ситуації? Поясніть свою поведінку.

Ситуація 3. Одна співробітниця висловлює інші претензії щодо систематичних численних помилок в її роботі. Друга співробітниця приймає висловлювані претензії за образу. Між ними виникає конфлікт. У чому причина конфлікту? Визначте конфліктну ситуацію.

Література до вирішення практичних завдань розділу 3: 1,2,3,4,5,6,7 та інш..